

Vedlegg 3.

Til St. meld. nr. 86 for 1962—63 om eksplosjonsulykken på Svalbard
(Ny-Ålesund) 5. november 1962.

UTTALELSE

fra styret i Kings Bay Kull Comp. A/S om rapport av 27. mai 1963 fra Granskningskommisjonen for eksplosjonsulykken i Ny-Ålesund 5. november 1962.

I. Innledende bemerkninger.

1. Styret har nå fått anledning til å studere ovennevnte rapport. Rapporten ble offentliggjort før enkelte styremedlemmer og driftsbestyrer Grimsmo hadde fått høve til å gjøre seg kjent med rapportens innhold, og således før styret og administrasjonen fikk anledning til å fremkomme med sine merknader.

Rapporten er blitt mottatt som en dom og tillagt virkninger som en endelig dom. Vi må imidlertid allerede her understreke, at saksforberedelsen ikke har foregått i de samme betryggende former som ved rettslig behandling, og at rapporten lider av dette, og også bærer preg av det tidspress kommisjonen har arbeidet under.

Vi vil særlig beklage den hårde behandling driftsbestyrer Grimsmo har vært gjenstand for i disse dager. Han oppholder seg Ny-Ålesund etter bestemmelse av bergmesteren inntil midten av juli av hensyn til sikkerheten der. Han har ikke hatt anledning til å forsvare seg. Denne uttalelse har styret også måttet utarbeide uten hans nærvær og bistand.

Vi i styret er overbevist om at bildet av ulykken i Kings Bay, av gruben, og av styrets og administrasjonens forhold, vil komme til å stå i et helt annet lys, når en rettslig og offentlig granskning uten tidspress, med full deltakelse av alle berørte parter, er avsluttet. Under denne granskning er det etter vårt syn nødvendig å tilkalle sakkyndige fra andre land, og sammenliknende materiale fra gruber i utlandet.

Styret har full tillit til, at når en slik grundig og omfattende undersøkelse er gjennomført, vil inntrykket av pliktforsømmelse som årsak til ulykken forsvinne, og ulykken vil fremstå som det den i virkeligheten er, en beklagelig og hendelig ulykke som ingen kullgruber i noe land helt har maktet å beskytte seg mot.

2. Vi er klar over at granskningskommisjonen har hatt en vanskelig oppgave. Den har arbeidet under tidspress. Befaring av gruben

var ikke mulig. Språkproblemer kan ha gjort seg gjeldende. Vi må allikevel rette en alvorlig kritikk mot kommisjonen. Kommisjonen måtte være klar over at dens uttalelse ville bli oppfattet som en domsavsigelse. Dommen ville få avgjørende betydning for selskapets fremtid. Men enda viktigere er det at den omhandler alvorlige ansvarsforhold. Den angår en rekke menneskers gode navn og rykte. Kommisjonen måtte også være klar over — ut fra det som har vært anført i visse deler av pressen og i Stortinget, — at rapporten ville bli trukket inn i den politiske kamp.

Alt dette burde tilsi at undersøkelsesformene ble lagt nær opp til de rettslige for å gi nødvendige rettssikkerhetsgarantier, og at de slutninger og konklusjoner som ble trukket bygget på et sikkert grunnlag, og på anerkjente krav til vurderingssikkerheten. Etter vår oppfatning kan rapporten på en rekke punkter ikke stå for en kritisk vurdering.

Den foreløpige granskningsrapport ligger nærmere opp til rettslige granskningsformer.

3. Vi mener selve eksplosjonen ikke er tilstrekkelig behandlet og vurdert, men til gjengjeld har kommisjonen viet stor oppmerksomhet til spørsmål som ikke har noen tilknytning til eksplosjonsulykken.

Rapporten inneholder ingen helhetsvurdering av positive og negative sider ved anlegg og drift. Den peker på visse punkter i sikkerhetsforskriftene av større eller mindre betydning — som er mangelfullt etterlevet. Sikkerhetsforskriftene inneholder i alt 141 punkter. Skal man få et objektivt bilde av sikkerhetsforholdene i Kings Bay, er det ikke nok å gå igjennom sikkerhetsforskriftene og peke på at de og de punkter ikke helt ut er etterlevet i praksis. Det er heller ikke i samsvar med prinsippene for en objektiv domsavsigelse, om man fra den omstendighet at visse punkter i sikkerhetsforskriftene ikke er etterlevet etter sin bokstav, vil trekke den slutning at dermed må også de mer vitale sikkerhetsmessige krav til den løpende drift være til-sidesatt, eller at sikkerhetsforholdene ikke i sin alminnelighet har vært vist den fornødne interesse.

Vi har nedenfor under V søkt å gi en fremstilling av Kings Bay grubene og deres sikkerhetsproblemer.

4. Det er en alvorlig feil ved Kommisjonens rapport at den ikke bygger på en klar definering av ansvarsfordelingen mellom styre, administrasjon og grubeledelse. Det er også en feil at den i liten grad presiserer forskjellen for feil som kan være gjort under det daglige arbeid, og som den enkelte arbeider, arbeidslag m. v. kan være ansvarlig for, og feil og forsømmelser som kan føres tilbake til ledelsen og dens disposisjoner.

Det vil sikkert ikke være noen uenighet mellom styre og administrasjon når det gjelder ansvarsfordelingen. Ingen kommer til å oppleve at styre, administrasjon og ansatte kommer til å skyldes på hverandre, og vil løpe fra sitt ansvar.

Siden det er styret som avgir denne uttalelse, og siden styrets forhold har vært sterkt fremme i den offentlige debatt etter ulykken, er det imidlertid nødvendig å trekke opp grensene for styrets arbeid og ansvar med særlig sikte på sikkerhetsspørsmålene. Dette er gjort nedenfor under avsnitt II.

5. Vi mener også det er for lite presisert i rapporten de forskjellige organers og personers ansvar i *tid*. Det nåværende styre kan ikke i denne forbindelse være ansvarlig for det foregående styres disposisjoner. Det er her ingen suksessjon i ansvarsforhold. På tilsvarende måte gjelder dette driftsbestyrer Grimsmo. Det synes også når det gjelder ansvarsforhold formålsløst i dag å trekke fram forhold forut for 1956, da det ble besluttet å gjenreise bedriften til et moderne anlegg.

6. Vi er ikke kjent med alt underliggende materiale for rapporten. Etter vår mening viser rapporten at det i et tilfelle som dette må anses nødvendig at undersøkelsene foregår i rettslige former under iakttagelse av offentlighetsprinsippet og det kontradiktoriske prinsipp. Særlig viktig ville dette ha vært i dette tilfelle, der undersøkelsene i stor grad er basert på at kommisjonen stiller spørsmål, der avhøret til dels har foregått på engelsk, og der kommisjonen i stor grad har måttet basere seg på muntlige utsagn og ikke har hatt anledning til noen befarung av gruben. Dertil kommer at motstridende interesser kan gjøre seg gjeldende vedrørende ansvarsforholdet, særlig i forholdet mellom bedriften på den ene side, og arbeidstilsynet på den andre. Vi kan konstatere at kommisjonen i enkelte tilfelle har bygget på faktisk uriktige forhold, og trukket konklusjoner på dette grunnlag. Vi sikter her særlig til kommisjonens omtale av utarbeidelsen av sikker-

hetsforskriftene og styrets og administrasjonens forhold til disse. Vi har behandlet dette utførlig nedenfor under IV.

7. Ingen av kommisjonens medlemmer har sett anleggene under dagen etter gjenoppbyggingen. To av medlemmene, Hoyle og Berge besiktiget de gamle grubeanlegg i forbindelse med ulykken i 1952. Deres visuelle inntrykk av gruben skriver seg derfor fra de gamle anlegg. Helt anderledes er dette for styret, administrasjonen og vår konsulent, professor Velzeboer. Driftsbestyreren har fulgt gjenoppbyggingen og den daglige drift, styret og vår konsulent har foretatt årlige befaringer, senest sommeren 1962. Mens kommisjonen må bygge på karter, dokumenter og muntlige utsagn, har vi et helt annet konkret grunnlag for vår bedømmelse.

8. Styret har hatt all grunn til å gå nøye igjennom sin vurdering og sine disposisjoner i sin funksjonstid. Ulykken og tapet av de mange menneskeliv har gått sterkt inn på oss. Men vi finner fremdeles ikke noe grunnlag for selvbebreidelse og for objektiv kritikk.

9. I det følgende skal vi gjennomgå følgende hovedpunkter, alt i tilknytning til kommisjonens rapport:

Styrets ansvar og arbeid med særlig sikte på sikkerhetsspørsmål. (II.)

Styrets og administrasjonens ansvar i tid. (III.)

Styrets og administrasjonens forhold til sikkerhetsforskriftene. (IV.)

Anlegget i og under dagen. (V.)

Administrasjon og bemanning. (VI.)

Eksplosjonsulykken. (VII.)

Gjennomgåelse av visse punkter vedrørende overtredelse av sikkerhetsforskriftene. (VIII.)

Avsluttende bemerkninger. (IX.)

II. Styrets arbeid og ansvar med særlig sikte på sikkerhetsspørsmål.

Når det gjelder den faktiske funksjons- og ansvarsfordeling mellom styre og administrasjon, og mellom hovedkontor og grubekontor vises til brev til kommisjonen, inntatt s. 4. Brevet lyder:

«Kompetanseforholdet mellom styret på den ene side og administrasjonen på den annen side har funnet en naturlig løsning gjennom praksis i årenes løp. Denne praksis avviker ikke prinsipielt fra vanlig praksis i aksjeselskaper av denne størrelsesorden. Generelt kan en si at styret behandler retningslinjene for selskapets investering og drift, prinsippspørsmål og ellers andre spørsmål som styret er blitt forelagt fra administrasjonen. Mer konkret kan nevnes at styret behandler investeringsspørsmål av noen betydning, finansieringsspørsmål, de årlige produksjonsprogrammer, salgspolitikken, ansettelser og avlønning av de høyere funksjonærer. Styret

er såvidt mulig blitt holdt orientert om den løpende drift ved ukentlige produksjonstelegrammer og har ellers orientert seg ved årlige besøk i Ny-Ålesund, og ved driftsbestyrerens besøk i Norge.

Funksjonsfordelingen mellom hovedkontoret i Oslo og grubekontoret i Ny-Ålesund dikteres ut fra praktiske hensyn. Gruveledelsens arbeidsområde omfatter den tekniske planlegging og gjennomføring av anleggsvirksomheten i Ny-Ålesund etter retningslinjer som er trukket opp av styret. Gruvekontoret har ansvaret for den løpende administrasjon og drift på stedet, sørger for den nødvendige mannskapsstyrke, setter opp bestillinger for nødvendig utstyr og materiell m. v. Hovedkontoret har den daglige merkantile ledelse og ansvaret for finansiering og den nødvendige likviditet. Hovedkontoret effektuerer grubekontorets bestillinger, forestår kullsalget og besørger vare- og passasjertransport, forestår nødvendig slutning av båter for disse transporter og kulltransporter, og ivaretar ellers selskapets øvrige gjøremål på det administrative plan.

Det særegne for virksomheten på Svalbard er de forhold som følger av den lange avstand fra Norge og av at Svalbard er avstengt fra Norge i 5—6 måneder av året. Disse særegne problemer kan bare løses på den måten at ledelsen på Svalbard gis en stor grad av selvstendighet og et tilsvarende ansvar.»

Når det særlig gjelder den sikkerhetsmessige siden av driften vil vi fremheve.

2. Det er styrets ansvar, i samarbeid med administrasjonen og eventuelt med sakkynndig bistand, å sørge for at de midler foreligger og de driftsmidler anskaffes som er nødvendig for et sikkerhetsmessig betryggende anlegg. Heller ikke kommisjonen har påstått at det skulle være noen mangler ved anlegget i så henseende.

3. Det er styrets ansvar, i samarbeid og forståelse med administrasjonen, å sørge for at administrasjonen har til disposisjon den bemanning som er nødvendig for å løse sine oppgaver — i denne forbindelse ut fra en sikkerhetsmessig vurdering — på en forsvarlig måte. Vi mener at dette kravet er oppfylt, og viser til det vi har anført under VI.

4. Det er styrets ansvar å føre en overordnet kontroll med driften derunder dens sikkerhet.

5. Styret vil peke på hva vi spesielt har gjort — når det gjelder de sikkerhetsmessige forhold:

a) Vi har besøkt Ny-Ålesund hver sommer, befart gruben, drøftet driften og driftsforhold med driftsbestyrer og andre i grubeledelsen og med vår sakkynndige konsulent når denne har vært til stede, og som regel også med bergmesteren. Vi har på direkte forespørsel fått bekreftet at bergmesteren ikke har hatt noe å utsette på driften, og at alle pålegg han har gitt er blitt oppfylt.

- b) Vi har fått rapporter hvert år fra vår konsulent, der grunnleggende sikkerhetsmessige forhold er omhandlet (se bilag 2).
- c) Vi har fra grubeledelsen fått regelmessige telegrammer om viktige driftsforhold.
- d) Vi har behandlet på styreplan enkelte sikkerhetsmessige spørsmål som er blitt oss forelagt. Som eksempel på dette siste kan nevnes, at på styremøte 15. april 1959 ble behandlet en sak mot en grubearbeider som det var påstått hadde røkt i gruben. Grubekontoret ønsket hovedkontorets avgjørelse av hensyn til en eventuell rettssak. Styret besluttet på grunnlag av de oversendte vitneprov av mannen måtte reise.

Det faktiske forhold er at styret i Kings Bay Kull Comp. A/S har gjort betydelig mer for å holde seg orientert om de konkrete driftsforhold i Ny-Ålesund enn det som følger av anerkjent praksis m.h.t. et styres oppgave. Dette har vi gjort også i erkjennelse av betydningen av de sikkerhetsmessige forhold. Sammenligningsvis kan nevnes, at så vidt vi vet, er det forholdsvis sjeldent at styret i det andre norske kullselskapet på Svalbard er i Longyearbyen og foretar befarings av grubene. Dette er ikke en kritikk, bare en sammenligning.

6. Vi har ikke ansett det som vår oppgave å dekke funksjonene til Arbeidsinspektøren på Svalbard og Direktoratet for arbeidstilsynet. Heller ikke å dekke funksjonene til Elektrisitetsilsynet. Og vi har lagt til grunn at uttalelsene fra de offentlige tilsynsorganer er riktige. Vi har heller ikke ansett det som vår oppgave å være administrasjon.

Under VIII har vi gjennomgått enkelte punkter som kommisjonen har anført som brudd på sikkerhetsbestemmelsene. Det trenger neppe nærmere påvisning at det ikke er styrets oppgave, ved siden av at det i de fleste tilfelle vil være en fysisk umulighet for styret, f. eks. å føre tilsyn med

- a) at det benyttes foreskrevne forladninger under skyting i gruben, og at skytingen ellers foregår forskriftsmessig,
- b) at stigeren foretar inspeksjon i løpet av de siste 3 timer på skiftet,
- c) at ventilasjonen til enhver tid er i orden på de enkelte arbeidsplasser,
- d) at det til enhver tid spres tilstrekkelig stensmel,
- e) at alle påbudte prøver tas,
- f) at driftsbestyreren får i skriftlig form de foreskrevne rapporter,
- g) at bergmesteren får sine oppgaver, o.s.v.

Vi synes det er høyst besynderlig når kommisjonen uttaler (s. 25) «Nu kan denne

styrets manglende kjennskap til de faktiske forhold synes høyst besynderlig . . . »

Kommisjonen uttaler (s. 24): «Det er ikke nok at styret og den administrerende direktør på generelle spørsmål til sin grubeleder eller til bergmesteren om «alt er i orden» får beroligende svar.» Dette er en tendensiøs måte å uttrykke seg på. Det ligger imidlertid i denne uttalelse, sett i sammenheng med kommisjonens øvrige uttalelser om samme spørsmål, et krav som i sin konsekvens vil sprengte en hver ramme for styrets ansvar for den løpende drift, det være seg i industri eller skipsfart. For grubedrift på Svalbard vil det være en umulighet.

7. Vi er overbevist om at alle med erfaring fra industri- og shippingselskaper vil være enig i dette. — For at ingen skal kunne misbruke dette mot oss, vil vi tilføye, at dette ikke har noe med å skyve ansvaret over på andre, men å presisere at det må være overensstemmelse mellom et styres ansvar i den forstand det omhandles her og dets naturlige funksjoner.

8. Det hviler et tungt ansvar på kommisjonen for det inntrykk den i sin rapport har skapt av at styret ikke har vist tilstrekkelig interesse eller gitt tilstrekkelig prioritet til sikkerhetsforskriftene eller de sikkerhetsmessige forhold. I den grad kommisjonen kan henvise til angitte forklaringer fra andre, — forklaringer som måtte være egnet til å gi kommisjonen et slikt inntrykk, hviler det et stort ansvar på disse kilder. Vi henviser om dette til det som er anført under IV.

III. Styrets ansvar i tid.

Skjerdal og Larssen ble valgt inn i styret på generalforsamlingen 29. april 1958. Det tredje medlem på det tidspunkt var direktør Stephansen, som hadde vært formann i styret i tiden 1. oktober 1953—27. april 1955 og var nestformann i tiden 29. april 1958—26. mai 1961. Stephansen gikk ut av styret 29. mai 1961, som en følge av reglene om aldersgrense for styremedlemmer i statsselskap. I hans sted ble valgt inn Odd Berg.

Styrets rettslige ansvar er et kollegialt ansvar. De forpliktelser selskapet har som en følge av styrets disposisjoner blir selvfølgelig stående om det skjer endringer i styrets sammensetning. Men når det gjelder det personlige ansvar — moralsk og juridisk — må dette være strengt begrenset til det enkelte styremedlems funksjonstid. Det er uklart for oss om kommisjonen bl. a. ved sin anførsel om den påståtte passivitet til sikkerhetsforskrifter og sikkerhetsforhold tenker på styret som et selskapsorgan fra 1953 og utover, eller om kritikken gjelder det aktuelle styre. På dette punkt

kan vi bare svare for oss selv. Vi har ikke vist noen slik passivitet eller likegyldighet.

Selv om styret er et kollegium, vil det ofte være naturlig og rasjonelt at de enkelte styremedlemmer spesielt konsentrerer seg om de selskapsoppgaver som vedkommende har særlig faglig innsikt i.

I vårt styre har således formannen spesielt tatt seg av finansielle og økonomiske spørsmål, Larssen av teknisk-økonomiske spørsmål og Berg av kullkvaliteter og avsetningsmuligheter. Men sammen har styret behandlet alle vesentlige spørsmål som naturlig faller inn under styrets funksjons- og ansvarsområde.

IV. Styrets og administrasjonens forhold til sikkerhetsforskriftene.

1. Når det gjelder utarbeidelsen av sikkerhetsforskriftene, er det etter vår oppfatning utillatelig av kommisjonen å dra den slutning at selskapet ikke har tillagt arbeidet med sikkerhetsforskriftene den oppmerksomhet disse forskrifter har krav på. Disse slutninger har kommisjonen trukket på et sterkt sviktende grunnlag m. h. t. faktiske forhold. Selskapet har godtatt de gjeldende bestemmelser og har aldri hevdet noe annet. Direktør Boger kritiseres for at han har behandlet disse bestemmelser som en ren ekspedisjonssak. Det turde være innlysende at vurderingen av disse bestemmelser i første rekke måtte foretas av ledelsen av grubedriften ut fra dens praktiske erfaringer og hvor man på stedet kunne konferere med bergmesteren om de enkelte punkter. Når kommisjonen (s. 16) ut fra den påståtte passive holdning fra selskapets side til sikkerhetsforskriftene uttaler at «dette er i og for seg forbausende fordi det kunne bli tale om sikkerhetstiltak av ikke uvesentlig økonomisk og praktisk betydning, kanskje endog av avgjørende betydning for selve spørsmålet om fortsatt drift av grubene i Ny-Ålesund», så er dertil å bemerke at selskapet har godtatt sikkerhetsforskriftene også fordi de var akseptable ut fra et driftsøkonomisk synspunkt. Når det tok så lang tid før de endelige forskrifter ble utferdiget, skyldes det ikke innsigelser fra vårt selskap, men så vidt vites bl.a. innvendinger som det andre norske kullselvskap på Svalbard hadde til visse punkter i utkastene som var av vesentlig økonomisk betydning for driften der.

Det forekommer oss å være urettferdig, at den omstendighet at selskapet fant uten innsigelser å kunne godta de siste utkastene som anvendelige for virksomheten, nå utlegges slik at «selskapet ikke har tillagt arbeidet med sikkerhetsforskrifter den oppmerksomhet disse forskrifter har krav på». (s. 16)

Når kommisjonen (s. 16) nevner lutesky-

ting som «et illustrerende eksempel», er dette tendensiøst. Så vidt styret vet, er luntestyking det eneste eksempel på at de regler som var fastsatt av grubeledelsen i Kings Bay ikke var i samsvar med forskriftene, men det hevdes at det her forelå godkjenning. Ut fra en formell betraktning i forhold til forskriftene er det springende punkt her om det kan sies å foreligge slik godkjenning. Vi skal komme nærmere tilbake til dette spørsmål nedenfor og VIII.

På styret virker kommisjonens undersøkelser og slutninger m. h. t. selskapets stilling til sikkerhetsforskriftene ikke uttømmende og derfor ikke forsvarlige.

2. Det er ikke mulig for det nåværende styre å redegjøre for tidligere styrers befatning med sikkerhetsforskriftene i perioden 1953—29. april 1958. Det fremgår av styreprotokollen at «Utkast 4» av 1. desember 1956, sendt fra Arbeidstilsynet 5. desember s. å. ble behandlet på styremøte 8. januar 1957. Det ble der besluttet at administrasjonen skulle gjennomgå utkastet. Grimsmo meddelte da han kom til Oslo sommeren 1957 at han godtok utkastet, og Boger husker bestemt at han ringte Arbeidstilsynet om at utkastet var godtatt av selskapet. Det kan sies at god orden skulle tilsi at Boger hadde skrevet. Pointet er dog at utkastet ble godkjent, og at dette var klart for Arbeidstilsynet.

Når det gjelder det nåværende styres befatning med forskriftenes innhold, skal bemerkes:

Som anført av kommisjonen var det i årene utover til 1961 utferdiget en rekke utkast til sikkerhetsforskrifter. «Utkast 5» som ble sendt selskapet 24. april 1958 er — som anført av kommisjonen — på alle vesentlige punkter i samsvar med de endelige forskrifter. Forskriftene hadde da fått sin endelige form. Som nevnt ble 2 av styremedlemmene valgt inn som nye medlemmer i styret våren 1958. Dir. Stephansen hadde i en årrekke vært medlem av styret. Det var på det daværende tidspunkt liten foranledning for styret på nytt å gå inn på sikkerhetsforskriftene som tidligere var akseptert av selskapet og vi finner liten grunn til å bebreide administrasjonen at ikke styret ble forelagt «Utkast 5» på det daværende tidspunkt. Det var kjent for alle parter at disse forskrifter hadde vært under bearbeiding i Arbeidstilsynet i en rekke år, delvis med bistand fra utenlandsk sakkyndige, bl. a. kommisjonens medlem, Mr. Hoyle. Det kan vel neppe være noen som for alvor vil påstå at styret som sådant i denne avsluttende fase i arbeidet med sikkerhetsforskriftene skulle gå inn på dette arbeidsområde, et arbeidsområde av lovgivende natur som hører under Arbeidstilsynet

og Kommunal- og arbeidsdepartementet. Det kan i denne forbindelse også tilføyes, at to av styrets medlemmer var erfarne industrifolk, den ene fra bergverksdrift, og vel vitende om Arbeidstilsynets omhu og kompetanse når det gjelder sikkerhetsforskrifter.

Det er ikke riktig at styret har vært likegyldig m. h. t. forskriftenes innhold. Etter at styret hadde vært på befaring i Ny-Alesund sommeren 1958, og satt seg inn i driftsforholdene, gikk det grubekyndige medlem av styret nøye gjennom «Utkast 5». Hans inntrykk var at sikkerhetsforskriftene var velegnet som bestemmelser for en forsvarlig drift, og fant ingen grunn til å foreslå endringer eller tilføyelser. Om driftserfaringer etter hvert skulle tilsi dette, fikk spørsmålet om dispensasjon tas opp med bergmesteren.

Under styrets befaring i Ny-Alesund sommeren 1959 gjennomgikk Larssen sammen med bergmester Welde gassmålingsprotokollen for flere år og diskuterte de registrerte metangehalter. På grunnlag av disse var det enighet om at gruben for så vidt hørte hjemme i gassfarlighetsklasse II. Gjennom grubekontoret tok Larssen spesielle spørsmål vedrørende klassifisering opp skriftlig med bergmesteren, og bergmesteren ga nærmere forklaring og begrunnelser i brev av 28. september 1959 til selskapet.

Sommeren 1962 (styret var i Ny-Alesund i tiden omkring 20. august 1962) drøftet Larsen og Grimsmo spørsmålet om luntetennning, og Larssen anførte at etter at de endelige sikkerhetsforskrifter nå var trådt i kraft (1. januar 1962), måtte Grimsmo av hensyn til bergmesteren sørge for at forholdet ble brakt i formell orden med en skriftlig dispensasjon. Grimsmo sa at han hadde konferert med bergmesteren herom og var begynt å formulere en slik søknad. Søknaden ble sendt 13. september 1962 (gjengitt s. 21 i rapporten). Som nevnt av kommisjonen var denne søknaden ubesvart da eksplosjonsulykken inntraff.

Brevet fra Direktoratet for Arbeidstilsynet av 28. november 1962 og Direktoratets kommentar til kommisjonen (s. 21), begge etter ulykken, om hvordan Direktoratet ville ha stilt seg til dispensasjonssøknaden, skal vi unnlate å kommentere. I motsetning til kommisjonens slutninger på dette punkt kan vi konstatere at det var Grimsmo som på eget initiativ søkte å bringe dette forhold i formell orden ved å sende sin dispensasjonssøknad av 13. september 1962.

3. Kommisjonen anfører (s. 16) at selskapets hollandske konsulent, professor Velzeboer, ikke kjente de norske sikkerhetsbestemmelser for kullgrubene på Svalbard. Og kommisjonen uttaler videre at «konsulenten må ha

hatt et problematisk grunnlag for sine vurderinger av sikkerhetsmessige spørsmål i forhold til norsk lovgivning . . . ». Professor Velzeboer opplyste imidlertid — noe kommisjonen har unnlatt å opplyse om — at han vurderte de sikkerhetsmessige forhold på grunnlag av de engelske sikkerhetsbestemmelser, som ifølge hans utsagn er de strengeste i verden. De engelske forskrifter omfatter mer enn de norske, og er mer detaljerte. Det ble derfor ansett som unødvendig å oversette forskriftene for Velzeboer, som for øvrig leser norsk ganske bra. Professor Velzeboers oppgave var for øvrig ikke å være arbeidstilsyn og kontrollere alle detaljbestemmelser i sikkerhetsforskriftene, men å se til at gruben ble drevet på en forsvarlig måte, sikkerhetsmessig så vel som produksjonsteknisk. Hans kompetanse på disse områder kan neppe bestrides.

Det kan ellers nevnes — for å gjøre bildet fullstendig — at Velzeboer direkte har medvirket til formuleringen av visse bestemmelser i sikkerhetsforskriftene. Det gjelder klassifiseringsbestemmelsene for grubene i de endelige forskrifter. Han bisto Direktoratet med å skaffe utenlandsk litteratur på dette område, og deltok sammen med Grimsmo på møte i Direktoratet hvor man drøftet disse spørsmål. — Vi vet ikke om kommisjonen kjente til dette.

4. På s. 20 flg. kommer kommisjonen inn på et brev, datert 14. august 1962 som Direktoratet for Arbeidstilsynet sendte styrets formann. Det anføres at dette brevet ble mottatt på hovedkontoret i Oslo, men ikke oversendt styrets formann. På grunnlag av dette uttales det sterk kritikk (s. 24) og det trekkes meget vidtgående slutninger: «Det står for kommisjonen som åpenbart at det må være noe galt i selskapets forretningsorden».

Den framstilling som kommisjonen har gitt er ikke riktig, og de slutninger kommisjonen har trukket ramler sammen. Brevet av 14. august 1962 mottok styreformannen direkte, av ham ble det oversendt direktør Boger med anmodning om å innhente forklaringer, (i mellomtiden hadde styret og Boger vært i Ny-Alesund, der vi fikk bekreftet av bergmesteren at han ikke hadde noe å utsette på driften og driftsforholdene i gruben) og Grimsmo ga i brev av 19. september 1962 følgende svar, som kommisjonen har unnlatt å gjengi i sin rapport:

«Vi har mottatt Deres brev Hk. 129 med kopi fra statens arbeidstilsyn til styrets formann.

Bergmesteren er under sine besøk her gjort kjent med alle driftsmidler og forhold.

Iflg. sikkerhetsforskriftene kap. 3 pkt. 5 og kap. 4 pkt. 18 fikk bergmesteren overlevert ajourførte karter ved første besøk her i vår.

Driftsplan framgår av kartene, men da produksjonskvantumet ikke var bestemt, kunne vi ikke anføre på kartet hvor vi ville stå om 12 mdr. Fristen 1. juni som nevnt i forskriftene mener vi dermed er oppfylt.

Forbygningsregler, sprengningsinstruks og instruks for brannvesen samt plan for opplæring har vi hatt her i flere år og bergmesteren har vært underrettet.

I omarbeidet form er endel sendt og resten blir sendt bergmesteren i nær framtid.

Vi beklager at en del av de skriftlige rapporter og dispensasjonsansøkninger ble forsinket, men vi synes ikke det er grunn til å si at driftsen har ignorert sikkerhetsforskriftenes bestemmelser.

De forskjellige utkast til sikkerhetsforskrifter har vært gjennomgått her på stedet med bergmesteren, og det har delvis ført til forandringer.

Vi har ikke funnet det nødvendig å komme med skriftlige kommentarer, når vi hele tiden har hatt anledning til å konferere med bergmesteren.

I sikkerhetsforskriftene tror vi det må ha kommet inn en feil — kap. 12 pkt. 98: «Fuktighet kan ikke i denne forbindelse betraktes som en ikke brennbar bestandel».

Vanlig praksis i utlandet er at det ikke er nødvendig å strø stenstøv hvis fuktigheten er så stor at kullstøv ikke kan hvirvles opp. Fuktighet skulle slik telle minst like meget som stenstøv.»

Dette svarbrev ble av Boger oversendt Direktoratet for Arbeidstilsynet, og styreformannen ble orientert om dette, og om Grimsmo's svar. Noe svar fra Arbeidstilsynet foreligger ikke, hverken skriftlig eller muntlig. Dette har kommisjonen heller ikke opplyst noe om.

Når kommisjonen har kunnet gjøre seg skyldig i misforståelse på et så vesentlig punkt, viser dette bedre enn noe annet at undersøkelsesformene ikke har vært betryggende. En slik misforståelse ville ha blitt oppklart ved en undersøkelse i rettslige former.

Når kommisjonen (s. 21) sier at Direktoratet for Arbeidstilsynet i sitt brev av 14. august 1962 gjorde oppmerksom på at det ble brukt en tenningsmetode som var i strid med sikkerhetsforskriftene, så er dette heller ikke riktig (jfr. Direktoratets brev gjengitt på side 20). Derimot har kommisjonen senere i rapporten (s. 25) riktig anført at det overhodet ikke ble rettet noen henvendelse fra Arbeidstilsynet til selskapets styre om dette. Direktør Boger har for øvrig opplyst at ing. Winsnes sa til ham i forbindelse med dette brevet at dette ble sendt til styreformannen for at Grimsmo skulle få seg en oppstrammer om å avgi påbudte rapporter i rett tid. Slik ble brevet også oppfattet av styreformannen, og tydeligvis også av Grimsmo.

5. Det framgår av det som er nevnt foran, at når kommisjonen (s. 15) uttaler at sikkerhetsforskriftene «fremkalte aldri noen reaksjon fra selskapets side, og at selskapet har

vist en passiv holdning», så er dette uriktig. At selskapet ikke reagerte med innsigelser mot forskrifter som det fant tilfredsstillende, kan vel ikke med rette bebreides. Driftsbestyreren har sammen med bergmesteren gjennomgått de forskjellige utkast til forskrifter. Selskapets konsulent har medvirket til utformingen av visse bestemmelser i de endelige forskrifter. Bergingeniør Larssen gikk nøye gjennom «Utkast 5», og har senere (i 1959) drøftet klassifiseringsbestemmelsene med bergmesteren.

Det er meget beklagelig at direktør Boger på uriktig grunnlag i rapporten er blitt utsatt for den sterke kritikk i anledning Arbeidstilsynets brev av 14. august 1962 til styrets formann. Vi finner det også ugrunnet å kritisere ham for at han hovedsakelig bare har formidlet kontakten mellom grubekontoret og Arbeidstilsynet angående sikkerhetsbestemmelsene. Så teknisk betonet som disse bestemmelser er, er det styrets oppfatning at grubeledelsen som har ansvaret for gjennomføringen av bestemmelsene i praksis, også må ha det avgjørende ord m. h. t. selskapets standpunkt til utformingen av bestemmelsene.

Når kommisjonen på et så sviktende grunnlag uttaler (s. 21) at «det står for kommisjonen som åpenbart at det må være noe galt i selskapets forretningsorden», må styret ta bestemt avstand fra dette. Kommisjonen har ingen forutsetninger for å uttale seg om selskapets forretningsorden.

6. Vi har foran (II) redegjort for vår oppfatning av styrets ansvar. Her skal vi bare bemerke:

«Kommisjonen uttaler (s. 25): «Nu kan denne styres manglende kjennskap til de faktiske forhold (c: Svikt ved sikkerhetstiltakene eller forhold som var i strid med sikkerhetsbestemmelsene. Tilføyet av oss) synes høyst besynderlig, men kommisjonen har ingen grunne til å betvile riktigheten av styrets utsagn om sin faktiske uvitenhet på dette punkt.» og videre (s. 25) «En bebreidelse mot styret går derfor mere ut på at sikkerhets-spørsmålene ikke var gitt sådan prioritet at styret sørget for at forhold vedrørende disse spørsmål ble bragt til dets kjennskap.»

Styret mener å ha godt kjennskap til alle forhold som det er naturlig for et styre å være orientert og å orientere seg om, og mer enn det. Vi har besøkt Svalbard hvert år og befart gruben. Vi har drøftet vesentlige spørsmål som avbyggingsplan, ventilasjon, gass-situasjonen og andre betydningsfulle forhold samlet som styre og enkeltvis, med driftsbestyrer, bergmester og sakkyndig konsulent. Den siste har levert årlige rapporter. Både vårt eget inntrykk fra befaringene og uttalelser fra de ansvarlige instanser gikk ut på at driftsfor-

holdene, også sikkerhetsmessig var tilfredsstillende. Vi har stort sett fått ukentlige rapporter om den løpende drift. Skal det kreves mer, vil styret få en umulig oppgave. Det burde også kommisjonen forstå.

At sikkerhets-spørsmål ikke har vært tilstrekkelig prioritert av styret er en ugrunnet påstand. Alle i styret har — på bakgrunn av de tidligere ulykker og kritikken omkring disse — vært fullt oppmerksom på den behandling vi kunne bli utsatt for om en ny eksplosjonsulykke skulle inntreffe. Å være styre i Kings Bay Kull Comp. A/S har ikke vært noen lett oppgave. Den ville være utholdelig med mindre driften kunne gjennomføres på en slik måte at eksplosjonsulykker etter all menneskelig beregning kunne unngås. Slik mener vi driftsforholdene lå an. Uforutsette omstendigheter og menneskelige feil kan en imidlertid aldri helt gardere seg mot. Det viser de eksplosjonsulykker og gruber som med visse mellomrom finner sted i kullgruber over alt i verden.

I denne forbindelse må vi også peke på visse bemerkninger av kommisjonen (s.29) som indikerer at bergmesteren kan komme i en tvangssituasjon vis a vis selskapet når det gjelder avveiningen av økonomiske mot sikkerhetsmessige forhold, fordi styreformannen er departementsråd i Industridepartementet, og som sådan hans administrative overordnede i hans annen egenskap av bergmester. Etter at kommisjonen således har antydnet muligheter, tilføyer den: «at man ingen opplysning har om at bergmesteren noen gang har følt seg i en sådan stilling.» Vi tror at bergmesteren vil avvise tanken med indignasjon.

Kommisjonens uttalelser om «selskapets forhold til sikkerhetsforskriftene i sin alminnelighet», og kommisjonens uttalelser om styrets manglende kjennskap til og interesse for de sikkerhetsmessige forhold, betrakter vi som en meget alvorlig sak.

Kommisjonen bygger delvis på feilaktige opplysninger, opplysninger som det ved en mer forsvarlig undersøkelse ikke ville ha vært vanskelig å få korrigeret. Styrets forklaring om vår stilling til sikkerhetsforskriftene er det tilsynelatende ikke tatt noe hensyn til. Det stilles krav til styret om kjennskap til faktiske forhold i Ny-Ålesund som intet styre vil kunne oppfylle, og som ligger hinsides anerkjente regler for et styres funksjoner og ansvarsområde i praksis. Derved skapes det et alminnelig inntrykk av at styret (og for så vidt også administrasjonen) ikke har vist den fornødne interesse for de sikkerhetsmessige forhold, og videre trekkes den konklusjon at det ikke kan ha vært gitt tilstrekkelig prioritering til sikkerhetsforskriftene og deres gjennomføring.

V. Anleggene.

1. St.prp. nr. 4/1956 fremmer forslag om modernisering av grubeanleggene og leiren i Ny-Ålesund med henblikk på langsiktig drift. Sommeren 1960 var nyanleggene i det vesentlige ferdige slik at det i 1961 ble regnet med at de nye tekniske anlegg var innkjørt.

2. Regnet fra grubenes sjaktåpninger omfattet da de vesentligste tekniske anlegg i dagen:

Kull-lagringsanlegg ved sjaktene, den tidligere jernbanetransport ned til sjøen var avløst ved kombinasjon gravemaskin/trailer. I takt med driften i det nye våtrenseanlegg for råkullene ble disse transportert direkte til inntaket for renseverket med en kapasitet av ca. 80 tonn pr. time. Tilknyttet renseverket var bygget lagringsanlegg for salgskull og nytt kaianlegg for ekspedisjon av inntil 20 000 tonns båter. Råkultransporten, renseverket og skipning ble kun drevet i sommersesongen og medførte ingen særlige problemer.

For øvrig bemerkes at den moderne kraftstasjon på 1500 kWA for utnyttelse av avfallsprodukter som brensel fra renseverket, tekniske hjelpeanlegg og «leiren» i det vesentlige var utbygget med tilstrekkelig kapasitet for de kommende års behov.

3. Gruben og anleggene under jord.

a) Karakteristikk av gruben.

Østre Senterfelt begrenses ved 1000 meter langt utgående i nord og overskyvingsplanet mot dypet i syd. Feltets vestre og østre begrensning dannes ved den store Josefine-forkastning og sjaktene Ester 3 - 4. i øst. I feltet opptrer ialt 6 fløtsjer. Det er bare den underste av disse, Ester, som har vært årevet i de senere år. Fløtsens dimensjoner etter fallet ned til overskyvingsplanet er 1000 meter, bortsett fra fløtsens sydvestre hjørne hvor etter overskyvingsplanet har trukket seg unna. Her er da fløtsen fulgt ytterligere 3—400 meter videre mot dypet. Det er her området beltesjakt vest ligger og hvor man mener den gass dannet seg som forårsaket eksplosjonsulykken 5. november 1962. Driften i dette område var på nevnte tidspunkt retirerende. Det henvises til rapport fra Granskningskommisjonen bilag Fig. 1, 2 og 3.

Bortsett fra et sentralt utvaskningsområde varierer kullfløtsens mektighet fra 1,5—5 meter. I det utdrevne område øst for beltesjakt vest, har man høyder opp til 20 meter inkl. mellomsten. Fløtsen er noe ondulerende. De forkastninger som opptrer innen feltets begrensning har ikke vist seg avgjørende generende ved det driftsopplegg som er valgt. Hen-

gen er ikke særlig god og betydelig svakere enn i Longyeargruben.

b) Kullkvalitet.

Ester-fløtsen fører stenkull, kullskifer og mellomsten. Dessuten medfølger mere eller mindre rasberg av de råkull som fordres ut av gruben. Ifølge representative prøver for oppredningsforsøk i 1958 fører tørre råkull ca. 24 pst. aske, 2 pst. svovel og 73 pst. brennbare bestandeler. Det bemerkes her at askegehalten i råkullene er vesentlig høyere enn i Longyearkullene. Det er nødvendig å ha dette kart bl. a. fordi det er arbeidere som tidligere arbeidet i Longyearbyen som under avhøring i november 1962 ga uttrykk for at man der blandet inn sterkere med stenmel.

c) Grubens ventilasjon, kontroll av methan.

Ester-fløtsens kull antas å avgi ca. 5 m³ gass pr. tonn. Dette er en beskjeden gassmengde pr. tonn, men stor nok til at grubens ventilasjon er et vesentlig punkt i opplegget for gruben og kullenes avbygging. I østre Senterfelt er dette løst slik det fremgår av Undersøkelseskommissjonens rapport. Fig. 2 og 3.

De norske sikkerhets-forskrifter stiller ingen krav til friskluftsirkulasjon uttrykt i luftmengde, men krever maksimale grenser for tillatt methangehalt. Det føres regelmessig protokoll over kontrollmålingene i returluftsystemene og det har i alminnelighet ikke vært problemer med å holde methangehalten trygt under de oppstilte grenser.

Vedrørende gassutviklingen ved beltesjakt vest i oktober/november 1962 bemerkes at Undersøkelseskommissjonen fremhever at gassutviklingen her var beskjeden — selv da — og neppe kunne forårsake gasseksplasjon i særlig omfang. Selskapets syn herpå vil bli behandlet særskilt. (VIII)

I sammenheng med ulykken har det sin interesse å bemerke at luftmengdemålinger utført ved returluftløpet 19. september 1962 ovenfor strosse 4, ga som resultat 7 300 fot³ pr. meter. Tilsvarende er de krav som stilles i «Mine safety code USA» side 28, 6 000 kub. fot for siste gjennomslag.

Grubens ventilasjonssystem med trykk og sugevifter er lagt opp som rikelig dimensjonert hvilket bevises av erfaringene med methangasskontrollen. Området beltesjakt vest var riktignok ikke forutsatt den gang, men den løpende methangehaltkontroll tilsa ikke nødvendigheten av å gå til utvidelse av hovedventilasjonssystemet etter at avbygging langs beltesjakt vest var satt igang.

Av betydning for vurdering av ulykken nevnes her:

Man registrerte øket trykk fra hengen

nederst i beltesjakt vest og innover det av-
grensede område, strossene 3—5. Som følge
herav var det truffet beslutning om at belte-
sjakt vest skulle evakueres til ovenfor strosse
9 innen 8. november 1962, altså 3 dager etter
at ulykken inntraff. Dette nevnes her idet det
har sammenheng med bedriftens vurdering av
hvordan eksplosjonsulykken kan ha oppstått.

d) Grubetemperatur og fuktighet.

På grunn av Ester-fløtsens fall 5—15° og
overdekningens raske stigning opp mot Zep-
pelinerrfjellet skjærer fløtsen forholdsvis
raskt gjennom sonen av permafrost. Den
sterke ventilasjonsstrøm av frisk luft ned
sjaktene Ester 3 og 4 fører til at friskluften
til gruben er noe tørrere om vinteren enn om
sommeren. Forskjellen er dog noe redusert
på grunn av at sommerluften nedkjøles be-
tydelig på vei gjennom permafrostsonen. Både
sommer og vinter vil friskluften ha tempera-
tur over 0° på nivå feltort 24 og nedenfor.
Den del av friskluften som stryker langs
feltort 26 blir raskt mettet med vann som
følge av de store åpninger her nede mot vann-
fylte rom, samt fuktighet i grubegangene
forøvrig. Den friskluft som når ned til belte-
sjakt vest anses som mettet med fuktighet.
I tillegg til luftfuktigheten kommer da fuk-
tighet fra grubevann som kommer frem i tak,
vegger og langs såler. Det bemerkes at Under-
søkelseskommisjonen i sin rapport side 13
overhodet ikke har diskutert spørsmålet om
grubeluftens fuktighet i sammenheng med
hvorvidt gruben kunne karakteriseres som
fuktig.

Fra professor Velzeboer' rapport i 1960
siteres (se også bilag 2):

«The ventilation has reached its, by now
usual, high standard and there is no sign
of methane layering in the thick coal.»

e) Åpning av gruben, avbygging.

Prinsipielt er gruben løst med N-S-gående
sjaktsystem og Ø-V-gående feltortsystem,
med ca. 50 meter mellom feltortene. Den tid-
ligere skinnegående kulltransport ble avløst
med transportbelter i sjakter og feltorter
årene 1959—60. Driving av stigorter er under-
gitt de begrensninger som følger av sikker-
hetsforskriftene. Kullbryting i strossene fore-
går under forhold med gjennomgående ven-
tilasjon. Kullene skrapes til transportbelter.
Hovedproblemet ved strossedriften er den noe
svake heng, tildels store kullmektigheter og
ønsket om størst mulig andel stykk-kull.

I forbindelse med beltetransport er gjen-
nomført stennemspredning og opprensk på
steder hvor støv særlig avsetter seg.

f) Kullbryting.

Kullene brytes ved sprengstoffladede bor-
hull. Borhull-ladningene initieres enten ved
elektriske- eller ved luntefengheter. Gransk-
ningskommisjonen fester i sterk grad opp-
merksomheten på at det i østre Senterfelt
også er anvendt luntefengheter. Dette for-
hold belyses nærmere under VIII. Av interesse
er det da å berøre følgende forhold.

I 1954—55 ble for første gang regelmessig
anvendt elektriske fengheter for kullbryting
i Kings Bay. Det ble da i det vesentlige bare
drevet oppfaringsdrift. Etter hvert som bryt-
ing i strosser ble aktuelt fikk man disse
vanskeligheter: Anvendelse av elektriske
fengheter ga betydelig hardere utslag av
kullsalven enn registrert når luntefengheter
ble anvendt. Dette fikk 3 kjedelige konse-
kvenser:

1. Farligere arbeidsforhold på strossene fordi
mere forbygging ble slått ned.
2. Kullene ble mere småslått slik at den
mindre verdifulle andel finkull øket.
3. Kullsalver ble mere spredt utover stros-
sene.

Det ble gjort alvorlige forsøk på å finne
frem til brukbare metoder uten at dette ennå
er lyktes. Særlig gjennom sin konsulent,
prof. Velzeboer, har derfor selskapet siden
1959 fulgt utviklingen på området «kullbryt-
ing uten sprengstoff». Hvis en av disse nyere
metoder kunne anvendes, ville oppstøtting av
hengen (taket) i strossene kunne gjøres sik-
rere for folkene og meromkostningene
kanskje kompenseres ved den økede kullverdi.

Amerikanske metoder med kulldioksyldad-
ninger har vært anvendt under visse forhold i
USA. Selskapet har imidlertid funnet det
mere hensiktsmessig å følge det tyske selskap
«Glückauf»'s utvikling av en kombinert
trykkvann/trykkluft metode. Den er nå under
prøving i de hollandske kullgruber under del-
vis medvirkning av prof. Velzeboer. Resultat-
ene sies å være lovende.

g) Maskinpark — elektriske anlegg.

De anvendte sjaktheiser er tidsmessige og
tilfredsstillende de sikkerhetsmessige krav. Det
samme gjelder ventilatorene, pumper og
grubemaskineriet forøvrig.

Kommisjonens rapport gir i bilag 4 en
oversikt over de elektriske anlegg.

I pkt. 2, s. 24 i rapporten skrives:

«Da vi ikke har hatt høve til å komme ned
i ulykkesgruben, har kommisjonen ikke kun-
net konstatere hvorvidt elektrisk materiell og
utstyr har vært i bruk og vedlikeholdt på en
slik måte at det selv etter lengre tid beholder
sikkerhet mot eksplosjon. Vi vil understreke
at dette er like viktig som å anskaffe god-
kjent materiell og utstyr.»

Elektrisitetstilsynet i Nordland's sjef, sivilingeniør Følling, inspiserer hvert år omhyggelig de elektriske anlegg i Ny-Alesund over og under jord, og har bekreftet at de var i god stand. Ingeniør Følling har også betegnet selskapets ansvarshavende som førsteklasse. Dette vet kommisjonen.

h) Produksjon.

Råkullproduksjonen var i 1961—62 ca. 110 000 tonn. Fremtidig produksjonsmål var satt til 200 000 tonn/år. Styret ville imidlertid våren 1963 vurdere produksjonsprogrammet for sesongen 1962—63 innenfor rammen 150 000—200 000 tonn.

VI. Administrasjon og bemanning.

1. På dette punkt har kommisjonen rettet sterk kritikk mot styret. Kommisjonen hevder (s. 18) at Grimsmo og hans medarbeidere ikke var i stand til å løse sin oppgave tilfredsstillende. Da det videre er anført kritiske bemerkninger om Boger og Velzeboer, vil styret også fremkomme med visse supplerende opplysninger om disse.

2. Direktør Bogers personalia fremgår av rapporten (s. 6). Han har dessuten selv opplyst følgende:

«Jeg kom første gang til Spitsbergen i 1920, ikke midt i tyveårene.

Jeg ble i 1930 kontorsjef ved grubekontoret. Stilingen omfattet ikke bare vanlig arbeide for en kontorsjef, men også overoppsyn med alt leirarbeide, transportarbeide, lasting og lossing, butikk, lager og messer, i det hele tatt all virksomhet utenom gruben. Under gjennomgåelse av bestillingene av reservedelene til alt maskinelt utstyr, til å begynne med sammen med tekniske direktør, senere alene, fikk jeg et godt kjennskap til de forskjellige maskiner selskapet hadde i bruk, såvel i som utenfor gruben. Jeg var ofte i gruben og når det var noe særskilt spurte direktør Sverdrup, den tekniske leder, om jeg ville være med. Jeg fikk således et temmelig inngående kjennskap til bedriften.

Høsten 1940 ble jeg utnevnt til driftsbestyrer, til tross for at eldste grubeingeniør hadde 8 års praksis i selskapets tjeneste. Det var meningen jeg skulle ha vært driftsbestyrer i 1939, men da den daværende driftsbestyrer insisterte på å være enda et år på Spitsbergen, ble utnevnelsen utsatt for mitt vedkommende.

Sommeren 1941 ble alle på Svalbard evakuert til Storbritannia. Det ble etablert kontor i London hvor bergingeniør Einar Sverdrup ble adm. direktør og jeg ble underdirektør. Direktør Sverdrup ble drept under en ekspedisjon til Spitsbergen 1942 og jeg etterfulgte ham som selskapets adm. direktør. Etter hjemkomsten i 1945 ble jeg sousjef og våren 1946, da den tekniske direktør døde, utnevnt til «direktør for anleggene på Spitsbergen.»

Jeg ble ansatt i Kings Bay Kull Comp. A/S i 1951 etter forespørsel av den daværende styreformann, industridirektør Einar Slåtto.»

Etter styrets oppfatning har Boger alsidige kvalifikasjoner for stillingen som administrerende direktør i selskapet. Han har også grunnleggende kunnskaper om grubedrift på Svalbard. Men han har aldri pretendert å være grube-ekspert, og administrasjonsordningen mellom hovedkontoret og grubekontoret er lagt opp etter dette.

Driftsbestyrer Grimsmo's personalia er oppgitt i rapporten. Vi skal tilføye at Grimsmo tok sin diplomoppgave til bergingeniøreksamen på avbyggingen av Østre Senterfelt. Han har gått gradene fra kullgrubearbeider og oppover i grubene i Ny-Alesund. Han har derfor et inngående praktisk og teoretisk kjennskap til kullgrubene i Kings Bay, samtidig som han har vært fullt fortrolig med arbeidernes kvalifikasjoner og problemer. Han kjente hver enkelt mann som hadde vært der i noen tid, og nyter alminnelig tillit og respekt blant arbeidere og funksjonærer. Det gode miljø som har vært i Ny-Alesund kan i stor grad tilskrives Grimsmo's innflytelse. Grimsmo har særlige faglige og menneskelige forutsetninger for å lede grubesamfundet i Ny-Alesund. Heller ikke kommisjonen har direkte bestridt hans kvalifikasjoner.

Professor Velzeboer har oppgitt følgende data (oversatt):

«Eksamina:

Grubeingeniør (beste karakter) Delft. Serifikat av 1. klasse (England).

Nåværende stilling.

Professor ved det tekniske universitet i Delft i Holland. Foreleser grubeteknikk og maskinelementer.

Tidligere praksis:

Begynte ved de hollandske statsgruber i 1940 og innehadde etter en inngående opplæring stillingen som sjefplanlegger og sjef for rasjonaliseringsarbeidene.

Som følge av det forhold at den hollandske maskinindustri straks etter krigen var en del ødelagt, ble meget av det nye maskinelle utstyr tegnet av maskinavdelingen ved de hollandske statsgruber. I denne tid var jeg ansvarlig for alt tegnearbeid som vedrørte maskinelt utstyr for under dagen drift. I denne tid studerte jeg som deltidsstudent maskinteknikk i Delft, men fullførte ikke studiene.

I 1953 ble jeg spurt om jeg ville ta arbeid ved The National Coal Board. Jeg arbeidet da som sjefplanleggingsingeniør og grubeingeniør. I denne tid arbeidet jeg med planlegging av nye gruber og rekonstruksjon av gamle gruber og de største arbeider jeg er mer eller mindre ansvarlig for omfatter:

Cynheidre	Parkside	etc.
Abernant	Killoch	
Seafield	Valley-field	
Michael	Wolstanton	

Gjennom mitt arbeid har jeg besøkt et stort antall gruber så vel for malm som for

kull i følgende land: Storbritannia, USA, Canada, Tyskland, Belgia, Frankrike, Tsjekkoslovakia, Italia, Sverige og Spitsbergen.»

Det kan tilføyes at det var selskapet som i sin tid tok kontakt med ledelsen i De hollandske statsgruber med anmodning om å få en dyktig grubeingeniør tilknyttet selskapet. Velzeboer ble anbefalt. Han fant ikke å kunne ta fast ansettelse i vårt selskap, men erklærte seg villig til å være selskapets sakkyndige konsulent.

3. Gjennomsnitts grubebelegg sommer og vinter 1952 til 1963:

Sommeren	1952	95	grubearbeidere.
»	1953	19	»
»	1954	30	»
»	1955	30	»
»	1956	55	»
»	1957	73	»
»	1958	60	»
»	1959	50	»
»	1960	58	»
»	1961	61	»
»	1962	73	»

Vinteren	1952/53	134	grubearbeidere.
»	1953/54	29	»
»	1954/55	30	»
»	1955/56	33	»
»	1956/57	70	»
»	1957/58	70	»
»	1958/59	43	»
»	1959/60	59	»
»	1960/61	79	»
»	1961/62	79	»
»	1962/63	41	»

Foruten driftsbestyreren ble det i 1956 ansatt en bygningsingeniør og en grubeingeniør. Sistnevnte var polsk av fødsel og hadde polsk utdanning, og var den gang eneste søker til grubeingeniørstillingen. Bygningsingeniøren er fremdeles i selskapets tjeneste, mens grubeingeniøren sluttet i 1961, altså etter 5 års tjeneste. I 1957 ble det ansatt en maskingeniør som sluttet i 1959. Han ble etterfulgt av en elektroingeniør som fremdeles er i selskapets tjeneste. I 1958—59 var det ansatt en vikarierende driftsbestyrer, mens driftsbestyreren oppholdt seg ved hovedkontoret i Oslo. I 1959 ble det ansatt ytterligere en grubeingeniør. Han var bundet til å stå til våren 1962. Han fikk imidlertid tillatelse til å slutte i november 1961 på grunn av at hustruen ble syk. Det ble da en umulighet å få ansatt en ny grubeingeniør så sent på året. Det viste seg heller ikke mulig å finne en kvalifisert mann sommeren 1962, tross flere forsøk. Høsten 1962 hadde selskapet kontakt med en grubeingeniør med noe erfar-

ing som nettopp var hjemkommet fra utlandet, og som viste interesse for å ta ansettelse i Kings Bay. Sent på høsten fikk selskapet beskjed om at han ville utsette avgjørelsen til våren 1963. En annen grubeingeniør kunne da ikke skaffes.

Som det vil framgå av det som er sagt, har selskapet i perioden 1956—61 hatt to til dels tre grubeingeniører inkl. driftsbestyreren, men på grunn av vanskeligheter med å få ansatt ny grubeingeniør, har driftsbestyreren vært eneste grubeingeniør siden november 1961. Selskapet har imidlertid en overstiger som har arbeidet i Ny-Alesund siden 1953 og som ble ansatt som stiger i 1957 og som overstiger i 1960. Han har bergskolen. Han har bistått driftsbestyreren med det daglige tilsyn av gruben. Av de øvrige 5 stigere er det to som er utdannet fra bergskolen i Trondheim, og alle stigere har langvarig praksis i Ny-Alesund. Selskapet har hatt egen sikringsstiger, som også er grubemåler. I tillegg til dette har selskapet en stiger med bergskoleutdanning, som har arbeidet som vaskerimester for renseverket og som laborant. Da renseverket ikke er i drift utenom skipningssesongen, kunne han — om det var påkrevet — settes inn som grubestiger.

For det elektriske anlegg er det ansatt en elektroingeniør og for daganleggene en bygningsingeniør.

Grubeledelsen i Ny-Alesund høsten 1962.

Driftsbestyrer Einar Grimsmo.

Overstiger Hedgar Stien, født 21/2-29. Utdanning: Bergskolen, Kongsberg. Praksis i Ny-Alesund fra 20/10-53. Ansatt som stiger fra 21/5-57. Overstiger fra 1960.

Stiger Arvid Stene, født 8/1-29. Utdanning: Bergskolen, Trondheim. Praksis i Ny-Alesund fra 5/10-53, ansatt som stiger fra 6/8-59.

Stiger Kjell Hansen, født 9/3-30. Utdanning: Bergskolen, Trondheim. Praksis i Ny-Alesund fra 1/10-54. Ansatt som stiger fra desember 1958.

Stiger Johan L. A. Rasch. Praksis i Ny-Alesund fra 21/4-56.

Stiger Hans Pedersen, født 23/2-09. Praksis i Ny-Alesund fra 5/8-53.

Stiger Fredrik Wavold, født 26/9-10, død 5/11-62. Praksis i Ny-Alesund fra 8/5-50.

Stiger Kjetil Munkvold, vaskerimester og stiger fra 14/7-60. Utdanning: Bergskolen, Trondheim.

Ingeniør Asmund Herman Karlsen. Utdanning: Mellomteknisk skole. Ansatt som elektriker i Ny-Alesund 17/10-56. Ansatt som ingeniør i Ny-Alesund 1/11-61.

4. Til kommisjonens anførsel s. 17 flg. om grubeledelsen skal styret bemerke:

De uttalelser som er gitt etter de tidligere grubeulykker knytter seg til de daværende forhold. Siden gjenoppbyggingen har det skjedd en vesentlig endring i grubeanleggene, med bl. a. omlegging til beltetransport som gir en langt mere rasjonell løsning av kulltransporten under jord. Anleggsarbeidene var i det vesentlige avsluttet i 1960, og vi regnet anleggene som innkjørt i 1961. Kullreservene i Estergruben var i stor utstrekning oppfaret.

Det var ikke spørsmål om å starte opp — som kommisjonen uttrykker det — en stor produksjon høsten 1962, men å utvide en løpende produksjon som allerede i 1960—61 var kommet opp i ca. 110 000 tonn råkull. Noen økte grubetekniske problemer ville ikke en økning av produksjonen medføre vinteren 1962—63 på annen måte enn at antall kullproduksjonssteder måtte økes. Antall stigere i forhold til grubearbeidere og arbeidssteder var imidlertid fullt tilstrekkelig. Dette var en vurdering som driftsstyreren og styret var enige om.

Styret kan heller ikke uten videre være enige med kommisjonene når denne så sterkt understreker antallet av grubeingeniører isolert sett som avgjørende. Når det gjelder den løpende drift i en grube, og i hvert fall i Ny-Ålesund, vil praksis og erfaring kunne telle vel så meget som bare teoretisk bakgrunn. En nyutdannet bergingeniør fra NTH, med minimal undervisning i kullgrubedrift — vil trenge en betydelig opplæringsstid i gruben før han med hensyn til innsikt i driftsforholdene kan likestilles med en dyktig stiger med erfaring, når det gjelder den daglige drift. Man må også ta i betraktning at stigerne som regel rekrutteres på grunnlag av personlig dyktighet. Det vil neppe blandt fagfolk herske noen meningsforskjell om dette spørsmål. Men kommisjonen har i sin rapport unnlatt å foreta en slik inngående samlet vurdering av grubeledelsen høsten 1962. Noe personalkjennskap til grubeledelsen har kommisjonen ikke.

Med den store knapphet som har vært med hensyn til ingeniører i Norge i hele etterkrigstiden, har derfor selskapets ledelse fulgt den linje at driftsbestyreren skulle avlastes mest mulig for arbeid utenom gruben, både når det gjaldt bygningsarbeider og administrative forhold, slik at han kunne konsentrere seg mest om ledelsen av grubedriften. Vi hadde erfarne og dyktige folk til å ta seg av disse andre spørsmål. Videre har selskapet satset på en solid og erfaren stigerstand. Driftsbestyrer Grimsmo, som er fortrolig med

alle forhold i gruben, har selv befart gruben 3 ganger ukentlig og sto i daglig kontakt med overstiger og grubestigere. Etter grubeledelsens oppfatning var dette den beste ordning man kunne komme fram til etter forholdene, og også en forsvarlig ordning. Grimsmo's eget syn på dette spørsmål kommer forøvrig også til uttrykk i hans brev til den foreløpige undersøkelseskommisjon, gjengitt på s. 23 i rapporten.

Vi mener derfor at både sikkerhetsforskriftenes pkt. 114 og 116 har vært oppfylt. At bergmesteren etter eksplosjonsulykken ikke har funnet å kunne godkjenne overstiger Stien som stedfortreder for Grimsmo i.h.t. punkt 114, tredje ledd, tillegger vi i denne forbindelse mindre betydning, all den tid bergmesteren hele tiden før ulykken har vært klar over at Grimsmo var eneste bergingeniør ved gruben siden høsten 1961.

En annen ting er at styret var klar over at det kunne oppstå en vanskelig situasjon om noe alvorlig skulle tilstå driftsbestyreren under vinteren 1962—63. Dette var en kalkulert risiko som styret var nødt til å ta i den tvangssituasjon som forelå. Dette er et spesielt Svalbardproblem. Tilsvarende vanskelig kunne stillingen bli om f. eks. stedets eneste lege skulle bli satt ut av funksjon. Skulle en slik situasjon oppstå måtte styret i begge tilfelle avgjøre hvilke konsekvenser det skulle få for den fortsatte vinterdrift.

Kommisjonen har ikke sondret mellom to forhold som er avgjørende i denne sammenheng:

- a) Var det en forsvarlig grubeteknisk bemanning for vinterdrift høsten 1962.
- b) Hva bør selskapet normalt ha av grubeingeniører for en tilsiktet produksjon på ca. 200 000 tonn råkull pr. år.

Styret er av den bestemte oppfatning at det første spørsmål må besvares med ja. Vi har foran begrunnet hvorfor. Når kommisjonen (s. 18) anfører at Grimsmo og hans medarbeidere ikke var i stand til å utføre sin oppgave tilfredsstillende, så er dette en påstand som ikke er tilstrekkelig begrunnet fra kommisjonens side ut fra de faktiske forhold.

Når det gjelder det annet spørsmål var styret klar over, at vi burde snarest mulig søke å få 1 å 2 bergingeniører til, bl. a. også for at Grimsmo etterhvert kunne få avløsning, og for det tilfelle at Grimsmo ville slutte. Men det var ikke tilstrekkelig bare å ansette bergingeniører. Deres kvalifikasjoner og personlige egenskaper ville være avgjørende. Det er ingen grunn til å legge skjul på at den usikkerhet som rådet omkring selskapets framtid, — så sent som i 1961 ble dette spørsmål drøftet — ikke gjorde det lettere for selskapet å få kva-

lifiserte bergingeniører ansatt. Som en følge av de vanskelige økonomiske forhold innenfor deler av den norske bergverksindustri, regnet styret imidlertid med at det ville bli lettere å få tak i habile folk våren 1963, så meget mere som vi da ville kunne vise til at driften var igang på en måte som ville gi bedre økonomiske resultater, og en sikrere framtid.

Det vil i betydelig grad være et skjønns-spørsmål hvor mange bergingeniører og stigere en grube bør ha. Vi har fått opplyst at i De hollandske statsgruber (DSM) er det gjennomsnittlig ansatt 1 ingeniør pr. 28 stigere pr. 404 arbeidere. DSM er anerkjent å være av de mest effektive og veldrevne i verden. Vi er selvsagt klar over at man ikke uten videre kan trekke sammenligninger, men det som i hvert fall springer i øynene er den store betydning stigerne der har i den løpende drift.

Det er grunn til å presisere, at ulykken 5. november 1962 ikke kan føres tilbake til manglende kvalifisert teknisk bemanning. Det kan også være grunn til å fastslå at de av kommisjonen angitte overtredelser av sikkerhetsforskriftene ikke oppsto høsten 1961, da Grimsmo var eneste bergingeniør, men forelå fra flere år tilbake, og før det nåværende styre trådte i funksjon. Det kan videre være grunn til å fastslå, at disse overtredelser ikke kan tilskrives manglende teknisk bemanning. Det kan eksempelvis nevnes at to av de forhold som kommisjonen så sterkt har fremhevet, — nemlig luntetennning og stenstøvspredning, sett i sammenheng med grubens karakter — var veloverveiende forhold gjennom mange år fra Grimsmo's side, og ikke skyldes forsømmelser som følge av manglende hjelp, men ut fra en vurdering av hva han var overbevist om var forsvarlig.

VII. Eksplosjonsulykken 5. november 1962.

Kommisjonen gjennomgår her ventilasjon og gasskonsentrasjon og synes å konstatere følgende:

De siste dagene før ulykken ble det lokale, små gassansamlinger på 2—3 pst. methan. På strossen S-4 var det skiftet før ulykken kloss under hengen målt 6 pst., og i ny nisje på S-6 var det på dagskiftet målt 3 pst. Gassmengdene var beskjedne, i S-4 anslått til ca. 1,5 m³ av stiger Rasch som målte. Forøvrig var gassforholdene akseptable etter sikkerhetsforskriftene.

Kommisjonen gir uttrykk for at det er vanskelig å dømme hvor meget gass det var på de gamle strossene S-3, 5, 7, som var avstengt, men at ikke noe tydet på at det var betydelige gassmengder, og godtar ikke grubeledelsens overslag.

Kommisjoen vurderer muligheten av at et

ukjent gasslag skal ha stått under hengen fra nederst i B.sj.V.

Dette er etter bedriftens oppfatning lite sannsynlig fordi hengen stiger oppover og der er luftstrømning i sjakten. På grunn av pumper i sjakten ved S-3 hadde man oversikt over forholdene her. Hengen lå forøvrig ekstra lavt på grunn av tungt hengsig i de utdrevne strosser.

Såfremt det ikke har gått betydelige ras etter arbeidets slutt før ulykken, kan det etter det vi vet bare være i nisjen på S-4 at eksplosjonsfarlig gass har stått og da bare i meget liten kvantitet. Det er mulig at litt gass kan ha stått i nisjen på S-6, men her er ikke tidligere påvist eksplosjonsfarlig gass, og eventuell gass på de to steder kan ikke ha samarbeidet på grunn av avstandene.

Pågående skift var særlig på vakt og stiger Wavold hadde gitt streng beskjed til folkene om å vente på ham fordi han ville først ned til S-4 for å kontrollere.

I nisjen var det ingen kabler. Høyden under taket var beskjeden og sålen var dekket av utskutte kull. Gnist fra fallende sten kan avvises som årsak. Her var ingen etterglemt brennende sikkerhetslampe. Tanken på at Wavold, eller en av hans folk skulle ha tent på gassen i nisjen ved uforsiktighet, eller at sikkerhetslampe skulle være anvendt her hvor 6 pst. gass var konstatert, er absurd.

Men hvor langt kunne en stikkflamme herfra nå, om formodet gass var blitt antendt? Kunne den beskjedne gassmengde gi direkte årsak til kullstøveksplasjon? Vårt svar er nei. Dette spørsmål må nærmere vurderes av sakkyndige. Sannsynligheten for at gass i nisjen S-4, eller om man vil i S-6, kan ha foranlediget eksplosjonsulykken, er minimal.

Kilden til eksplosjonen synes da å måtte søkes et annet sted, nemlig i de utdrevne avsperrede strosser i området. Det vil kreve den høyest mulige grad av ekspertise å analysere forholdene her i sammenheng med det man faktisk vet om ulykken. Som det framgår av kommisjonens rapport kommer den ikke nærmere inn på dette. I særdeleshet savnes en vurdering av muligheten for dannelse av «gaslayer» som følge av evt. storras i det avsperrede område med akutt gassutløsning og trykksjokk. Det er mulig at kommisjonen har vurdert og forkastet denne tanke. De geologiske muligheter er imidlertid tilstede og eksplosjonens oppståen og karakter kan på mange måter forklares bedre ved fenomenet «gaslayer» enn kommisjonens teori om at en beskjeden gasseksplasjon har innledet en betydelig kullstøveksplasjon. Dette spørsmål må også vurderes av sakkyndige.

Selskapet og dets konsulent har vært sterkt

opptatt av den tanke at det nevnte fenomen «gaslayer» kan være årsak til ulykken. Kjennskapen til fenomenet er av ny dato og skyldes de grundige undersøkelser og vurderinger som ble foretatt etter eksplosjonsulykken i Luisenthal kullgrube 7. februar 1962, der det suksessivt ble nedsatt tre undersøkelseskommisjoner. Sterkt forenklet sagt i denne forberedelse er «gaslayer» betegnelsen på det fenomen at metangassen under visse forhold ikke helt blander seg med friskluftstrømmen, men flyter ovenpå og «rider» på denne mot friskluftens retning.

Eksplosjonsforløpet 5. november 1962 kan på mange måter bedre forklares såfremt dannelsen av «gaslayer» som følge av stor gassutvikling har funnet sted i det avsperrede strosseområde. Selskapet mener derfor at spesielt sakkyndige bør foreta en langt mer grundig vurdering av eksplosjonsforløpet enn kommisjonens rapport gir uttrykk av er gjennomført.

I sin rapport s. 12—13 trekker kommisjonen opp sin forståelse av eksplosjonens initiering og karakter.

Ad.: Initiering.

For at det skal kunne oppstå en gasseksplosjon må det være tilstede gass i eksplosjonsfarlige konsentrasjoner, og det må skje en antenning.

Innledningsvis presiseres at arbeiderne i ulykkesområdet ikke var kommet i gang da ulykken hendte. Det er således på det rene at eksplosjonen ikke skyldes skyting i gruben.

Kommisjonen uttaler (s. 11) at den «anser det uklokt av de forklaringer som foreligger å trekke noen sikre konklusjoner om antennesmuligheter», og videre (s. 13) «... det ville ikke være riktig å belaste noen ut fra de opplysninger man har.»

Kommisjonen har ikke uttalt seg om det elektriske utstyr i gruben. Denne omstendighet sammen med de foran nevnte uttalelser, må fortolkes slik at det ikke er fremkommet noe som tyder på svikt i det elektriske utstyr. Elektrisitetsstilsynet har tidligere funnet at det elektriske utstyr var i god orden.

Ad.: Eksplosjonens forløp.

På grunn av skadevirkningens omfang i området hvor 10 omkomne ble funnet, har kommisjonen gått ut fra at kullstøveksplasjon har funnet sted. For å underbygge dette sier så kommisjonen i forkortet form:

Virkningene av eksplosjonen i skråsjakten nær oppholdet var meget store. Dette og skrivelser av 28. november og 5. desember fra yrkeshygienisk institutt antyder at det ikke bare var gass som eksploderte.

Til dette er å si:

Selv en mere beskjedne eksplosjon kan lett rive ned bygg i en sjakt med lite fjelltrykk. Bildet av ødeleggelsen forsterkes selvsagt meget ved at et transportbelte med sine lette konstruksjoner kastes i virvar. Omfanget av ødeleggelsen er ikke studert, men skyldes inntrykk umiddelbart i tilknytning til en gruffull ulykke.

Det er ikke mulig å forstå at nettopp de nevnte bilag kan tas spesielt til inntekt for at en så intens kullstøveksplasjon har funnet sted, at en sterk eksplosjonsflamme har passert gjennom oppholdet og forplantet seg langt opp over sjakten, ifølge kommisjonen.

Kommisjonen stiller seg også det spørsmål om det i grubegangene var tilstrekkelig kullstøv og dette i en slik form at det ville bli hvirvlet opp ved en gasseksplosjon. Den gjengir uttalelser fra vitner således:

«En arbeider har en gang sett et kullstøvlag på 15 cm, men det var vanligvis ikke så meget.»

Det vitnet her sikter til var et støvlag på en tømmerpute (tverrliggende stokk).

Sitatet er derfor sterkt villedende. Intet sies om at kullskuffer er satt ut på steder hvor spill fra beltene legger seg, i alt 7—8 steder i beltesjaktene. Her har beltevakten som plikt å rengjøre 2 ganger pr. skift. Dessuten er det på aktuelle steder alltid lagret stennel i sekker som med mellomrom spres. Ifølge forbruksoppgave for siste driftsår ble mere enn 100 tonn stennel anvendt for spredning. Denne spredning var i det vesentlige konsentrert på støvdannende steder langs beltene. Kommisjonen har imidlertid unnlatt å ta dette med i rapporten.

Kommisjonen nevner videre uttalelser om at sort røk kom ut sjakten umiddelbart etter at eksplosjonen var registrert. Sot og gråsvart fuktig avleiring på tømmer i F.O. 24 ble sett etter eksplosjonen. Kommisjonens antakelser her er ikke bevis. Den gråsvarte masse kan like gjerne skyldes blanding av hvitt kalkstennel og kullstøv som ikke er forkokset.

Kommisjonen viser også til funn og prøver som er nevnt i rapportens bilag 3. Disse leverer intet akseptabelt bevis for kullstøveksplasjon.

Kommisjonen kommer på to steder inn på fuktighetsforholdene, s. 12 og 13. Kommisjonen aksepterer ikke selskapets bestemte oppfatning at aktuell del av gruben er en fuktig grube. Den berører overhodet ikke temperaturforholdene og grubeluftens fuktighetsforhold i sammenheng med kullene og fjellets fuktighet etc. Friskluften nedenfor

F.O.24 er alltid fuktig, særlig den som har passert F.O.26 hvor vanndamp fra vannbassenger influerer. I returluftveiene «driver veggene av vann», og langs sålen i sjaktene nedenfor oppholdet renner mere eller mindre vann langs såler fra tak- og veggfuktighet. Her kan også siteres et vitne, nemlig nr. 7 i bilag 23 til den første kommisjon's rapport fra 1962. Vitnet sier at skråsjakten hvor han har drevet forbygningsarbeide, alltid har vært meget fuktig helt fra bunnen og forbi oppholdet, og at kull som måtte finnes på liggen etter vitnets mening sikkert må ha vært fuktig. Kommisjonen unnlater å nevne dette vitneprov, som bedre enn de fleste har forutsetning for å uttale seg nettopp her, fordi han jo har utført byggearbeider.

På tross av at kommisjonen ikke har sett den aktuelle del av gruben, avgir de en skjønsmessig uttalelse som står i strid med grubeledelsens oppfatning, vår sakkyndige konsulents uttalelse (se bilag 2) og enkelte vitneprov, som alle har et inngående kjennskap til de faktiske forhold i gruben.

I avsnittet om eksplosjonens forløp unnlater kommisjonen å ta med en vurdering om det aktuelle kullstøvs kvalitative forutsetninger for eksplosjon. Selskapet regner med at råkullenes finfraksjoner inneholder ca 45 pst. aske + vann. Hertil kommer så virkningene fra stenmelspredningen på mere utsatte steder.

Vi kan ikke her unnlate å fremheve at vi har vanskelig for å forstå at kommisjonens behandling av eksplosjonens forløp og de konsekvenser dette synes å innebære for rapporten som helhet, er fyldegjørende.

Styret vil da få presisere:

- A. Påvist eksplosiv gass (i S-4) var ikke stor nok til å forårsake eksplosjonsvirkning av den størrelse som fant sted 5. november 1962.
- B. Kommisjonen sier selv ikke å ha funnet noen sikker forklaring på gassantennelsen. For selskapets sakkyndige er det uforståelig at eksplosiv gass i S-4-nisjen kan være antent.
- C. Kommisjonen legger til grunn at det har funnet sted kullstøveksplasjon, men dette er ikke godtgjort av de foreliggende opplysninger.
- D. Kommisjonen har ikke foretatt noen inngående overveielse av å vurdere i rapporten andre muligheter for eksplosjonens forløp, og som selskapet mener gir en mer plausibel forklaring på eksplosjonsforløpet og dets vurderinger.
- E. Etter vår oppfatning har kommisjonen ikke

fyllt de krav til innsamling og sikring av bevismaterialet vedrørende eksplosjonsulykken som må stilles ved en undersøkelse, og har heller ikke vist den forsiktighet i vurdering av og konklusjon på det foreliggende materiale som er et rettssikkerhetskrav under rettergang. Det er vårt inntrykk at kommisjonen har gjort en hypotese til dom og interessert seg lite for andre hypoteser.

VIII. Styrets gjennomgåelse av påståtte overtredelser av sikkerhetsregler, ifølge kommisjonens rapport.

1. Uten her å berøre ansvarsforhold fastslås innledningsvis:

Kommisjonens rapport berører her i første rekke selskapets virksomhet i Ny Ålesund og driftsbestyrer Grimsmo og hans medarbeidere.

Vi fastslår her uten videre at kommisjonens rapport fortøner seg som et anklageskrift. Rapporten er skrevet og offentliggjort uten at Grimsmo og hans stedlige medarbeidere har sett rapporten, enn si har hatt anledning til å studere og kommentere den. Gjennom radio og telegrammer vet selskapets folk i Ny Ålesund bare at rapporten har forårsaket en usedvanlig skarp og omfattende reaksjon.

Ut fra sikkerhetsmessige hensyn i forbindelse med evakueringen av Ny Ålesund har bergmesteren gitt driftsbestyrer Grimsmo ordre om ikke å forlate stedet før medio juli. På grunn av den tidsfrist som er satt — av hensyn til Stortingsmelding — for styrets uttalelse vedrørende kommisjonens rapport, har styret funnet å måtte gjennomgå punktvis påståtte overtredelser av sikkerhetsreglene uten bistand av Grimsmo. Gjennomgåelsen får da dessverre ikke den tyngde og blir ikke så nyansert og sikker som Grimsmo's medvirken ville gitt grunnlag for. Styret må også ta de naturlige reservasjoner på vegne av Grimsmo som følge av at han ikke får anledning til å kontrollere vår uttalelse før den benyttes.

Innledningsvis bemerkes at sikkerhetsforskriftene er utarbeidet for kullgrubedrift på Svalbard og således skal dekke så vidt forskjellige forhold og forutsetninger som f.eks. en sammenligning mellom Store Norske's og Kings Bay's gruber viser. Flere av punktene, og det er i alt 141 punkter, kan være gjenstand for tolkninger når de prøves i den praktiske drift. Det er da av den største betydning at driftsledelsen og bergmesteren har et godt og tillitsfullt samarbeid. Et slikt forhold har det ifølge bergmesteren, den stedlige sikkerhetsnemnd og driftsledelsen alltid vært.

2. Enkelte punkter i rapporten, av betydning for vurdering av eksplosjonsulykken.

a) *Kullstøv.*

(s. 13) «Kommisjonen uttaler at man må tro at kullstøv har tatt del i eksplosjonen.»

(s. 13) «Kommisjonen har allerede gitt uttrykk for at kullstøv har tatt del i eksplosjonen.» (s. 18) (. . . , og hvor det i to av eksplosjonene også deltok kullstøv.» Bemerk at her siktes også til siste ulykke.

De foreliggende fakta godtgjør ikke at kullstøveksplasjon har funnet sted.

(s. 13) «Grubeledelsen hevder at gruben er naturlig våt og at stenstøvspredding derfor ikke var nødvendig, men innrømmer på den annen side å ha spredd litt stenstøv på tørre steder for å oppnå øket sikkerhet.»

Ingen av kommisjonens medlemmer har befart aktuell del av gruben. Allikevel setter den seg i sin vurdering vedrørende fuktighet ut over hva bedriften selv hevder (s. 13), dens mangeårige konsulent, prof. Velzeboer (bilag 2) og betydningsfulle vitneprov (vitne 7) i bilag 23 til den første kommisjon's rapport.

Muligheten for kullstøveksplasjon er betinget av mange forutsetninger, bl.a. at kullstøforekomsten må ha en viss sammenhengende lengdeutstrekning, en viss mengde kullstøv pr. m³ luft, en viss gehalt brennbar substans, en viss kultypesammensetning og en for forholdene stor nok gaseksplosjon med tilstrekkelig hete, varmekapasitet og støvopphvirvlende kraft.

Kommisjonens uttrykk «. . . , men innrømmer på den annen side å ha spredd litt stennel på tørre steder», er kommisjonen lite verdig. Man må få det inntrykk at grubeledelsen innrømmer motvillig å ha spredd stennel og at gruben likevel har tørre steder av betydning.

Om det da finnes tørre flekker som ved beltesteder med meget spill etc., er gruben likevel en fuktig grube. Det er i alle fall naturlig å henlegge stennelspreddede soner hit som øket sikkerhet. Dette har lite å gjøre med spørsmålet om fuktig grube. Bedriften har gjort ved at punkt 97 i forskriftene om prøvetakning av kullstøv ikke er fulgt.

I en situasjon der kullstøveksplasjon fremstår som en mulighet, og endog legges til grunn av kommisjonen, må ansvaret for unnlatelse av forskriftsmessig prøvetakning føles tungt.

Våre egne undersøkelser tyder på at den bestemte oppfatning har vært gjeldende siden før 1956, at i de aktuelle fuktige grubeområder med høy askegehalt i kullene eksisterte ikke fare for kullstøveksplasjon. Dette synes å være forklaringen på grubeledelsens, selska-

pets rådgivende kullgrubeekspert's, de forskjellige sikkerhetsnemnder's og bergmester's holdning til pkt. 97.

Som nevnt (IV) regnes det med ca. 45 pst. aske + vann i råkullenes finfraksjoner. Tilsvarende tall i Longyeargrubene antas å være lavere enn 10 pst.

Etter vår oppfatning vil vi da presisere:

A. Aktuelt grubeområde er fuktig, råkullstøvet fører ca. 45 pst. aske + vann.

B. Ifølge oppgave ble over 100 tonn stennel siste år anvendt for spredning av stennel i særlige soner eller steder, vesentlig i beltesjakten.

C. Punkt 97 i forskriftene om analysering av brennbar substans i grubestøv er ikke etterkommet, og det er en alvorlig feil, men driftsledelse, rådgivende ekspert, bergmester og tilsynet synes alle å ha vært av den oppfatning at det under de rådende forhold ikke kunne finne sted en kullstøveksplasjon.

D. Det er ikke bevist av kullstøveksplasjon har funnet sted 5. november 1962, og alt bør gjøres for om mulig å klarlegge spørsmålet.

b) *Ventilasjonen.*

(s. 14) «Det ble ikke tatt tilstrekkelige forholdsregler for ventilering av arbeidsstedene i beltesjakt vest nedenfor ny BFO.1, heller ikke når det begynte å måles gass der.

Kommisjonen er av den mening at luftstrømmen gjennom stosse 4, var utilstrekkelig til under ordinære arbeidsforhold å tynne forskjellige gasser ut til ufarlige konsentrasjoner, slik det kreves i sikkerhetsforskriftene pkt. 75.»

Fra pkt. 75 siteres: «Et ventilasjonsdistrikt skal til enhver tid gjennomstrømmes av en luftmengde tilstrekkelig til under ordinære arbeidsforhold å fortynde eksplosive og skadelige gasser eller røk til ufarlige konsentrasjoner.

Frem til 24. september 1962 var gasskonsentrasjoner i området B.sj.V. tilfredsstillende, 0,3—0,4 pst. methan. Fra denne tid øket gasskonsentrasjonen suksessivt til 1,0 pst. i returluftene her nede. Luftmengdemåling 19. september 1962 viste 7 300 kub.fot/min.

På grunn av øket trykk fra hengen med øket gassutvikling m.m. tilfølge, ble det forandrete forutsetninger for arbeidsforholdene og dermed for vurderingen av kullbrytingen på gjenstående partier i undre del av B.sj.V. Erkjennelse av at arbeidsforholdene ikke lenger var ordinære måtte få konsekvenser. Under overholdelse av sikkerhetsforskriftenes krav om gassmåling har så bedriftsledelsen fulgt utviklingen. De utdrevne stosseområder

S-3, 5 og 7 ble avstengt. Da dette ikke bedret forholdet i særlig grad og hengsaget fortsatte, ble det besluttet av Grimsmo å retirere til ovenfor S.9 innen ca. 8. november 1962, — altså 3 dager etter at ulykken fant sted — medmindre forholdene i mellomtiden hadde bedret seg.

Arbeidsforholdene var således alt annet enn ordinære, og sikkerhetsforskriftenes pkt. 75 dekker ikke situasjonen. Dette var driftsledelsens oppfatning og den var bestemmende for de beslutninger som ble tatt etterhvert.

Hvorvidt det allikevel, som kommisjonen sier, skulle vært foretatt en rekke målinger for å finne lekkasjer, eller bedre måter å lede friskluftstrømmen frem til B.sj.V. på, er et spørsmål om vurdering, og ikke om overholdelse av sikkerhetsforskriftene.

Kommisjonen berører overholdelse av pkt. 83 om måling av luftmengder.

Sikringsstiger Kjell Hansen var — som det sies — syk i tiden før ulykken. Siste måling var utført 19. september 1962. Måling skal utføres en gang pr. måned, og tiden var således overløpet 2 uker da ulykken fant sted. Forskriftene omtaler ikke krav eller råd vedrørende grenser for friskluftmengder. Hensikten med målingene er da at det skal has en oversikt over hvorvidt vesentlige endringer i luftmengdesirkulasjonen har funnet sted. Målingene danner også et grunnlag for planlegging av ventilasjonsopplegget for tiden fremover.

I den aktuelle situasjon var man imidlertid i en retirerende fase som innebar en forenkling av ventilasjonssystemet i B.sj.V.

I sikkerhetsforskriftene legges vekten av kontrollen på måling av gehalter i luften. Det hersker ingen tvil om at denne kontroll var gjennomført etter forskriftene og på en samvittighetsfull måte.

Kommisjonen sier (s. 14) at det ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til sikkerhetsforskriftenes pkt. 79 om inspeksjon av returluftveien. Det siktes da til at arbeidere og stigere har opplyst at ras og vann i returluftvei nedenfor ny B.Fo.1 hindret inspeksjon og at det derfor heller ikke var gitt noen rapport om tilstanden.

Vi finner det her nødvendig igjen å peke på at forholdene i området jo nettopp ikke var normale og at det var tatt konsekvenser herav med særlig aktpågivenhet og beslutning om å retirere før tiden til ovenfor strosse 9 eller nivå Ny B. Fo. 1, selv om dette innebar tap av kull fra S-4 og S-6. Kommisjonen uttaler intet om de ansattes syn på om nevnte ras og vannhindring overhodet kunne tenkes å være årsak til svekkelse i ventilasjonen, de store åpne rom og beskjedne luftmengder tatt i betraktning. Vi må her ta forbehold om at

det kan bli redegjort nærmere herfor av driftsbestyrer Grimsmo og eventuelt andre ansatte.

Vedr. ventilasjonen presiseres tilslutt:

Det kan ikke ses at kommisjonen kommer med påstander om at driftsledelsen har overtrådt sikkerhetsforskriftene for ventilasjon før etter 19. september 1962. Tvert imot viser referanser fra gassmålingsprotokollen fullt ut tilfredsstillende resultater. Etter denne tid utviklet gasstilstøringene seg på bestemte steder ugunstig, en ny situasjon oppsto, etterhvert med unormale arbeidsforhold på enkelte strosser til følge.

Kommisjonen sier at sikkerhetsforskriftenes pkt. 75, 79 og 83 er overtrådt og at dette kan ha vært medvirkende årsaker til ulykken.

Styret har i det foregående redegjort for at disse punkter ikke er overtrådt, men at pkt. 83 er oversittet ca. 2 uker. Dette enkelte punkt må ses i sammenheng med hele situasjonen. Kritikken må avvises som urimelig.

3. Enkelte punkter i rapporten uten betydning for vurdering av eksplosjonsulykken.

a) *Forskjellige forhold vedrørende sprengning og det daglige arbeid.*

Kommisjonen har gjort sine anmerkninger til en rekke forhold i tilknytning til sprengning, og det daglige arbeid forøvrig. Styret finner ingen grunn til i detalj å gå inn på disse spørsmål, som klart ligger utenfor styrets ansvars- og arbeidsområde, så meget mer som vi ikke har tilstrekkelig faktisk grunnlag for å foreta en rettfærdig vurdering, jfr. under p. 1. Vi vil påpeke at det i Ny-Ålesund ikke har vært noen alvorlige skyteulykker over en 15 års-periode, og dette kan ha ført til at man i det daglige rutinearbeid ikke alltid helt ut etterlevet regler som kanskje av den enkelte ikke er oppfattet å være særlig viktige for sikkerheten. Vi tenker her f.eks. på at borkablene etter bruken ikke frakobles ledningsnettet, og at det delvis har vært anvendt 1 forladningspatron i stedet for 2 som foreskrevet.

Ett punkt vil imidlertid styret komme nærmere inn på: Det gjelder den anvendte praksis med luntetenning. Den omtale kommisjonen har av dette spørsmål i rapporten, er etter styrets oppfatning ikke fyldestgjørende.

Den formelle siden av dette spørsmål i forhold til sikkerhetsforskriftene er såvidt styret kan skjønne dette:

Klassifisering av Estergruben fant sted 18. juli 1959. Bergmesteren fant — under tvil — å burde sette den i kl. 3. Gruben i Longyear ble såvidt vites satt i kl. 2. Før denne klassifisering kunne bergmesteren under visse betingelser samtykke i luntestyking. Etter at

klassifiseringen var bestemt kunne bergmesteren ikke på egen hånd gi slikt samtykke. Han måtte enten ha bemyndigelse til dette fra Direktoratet for arbeidstilsynet, eller det måtte foreligge dispensasjon fra Direktoratet, (jfr. forskriftenes pkt. 139).

Det faktiske forhold er dette:

Under oppfaringsdriften frem til 1956, ble det benyttet elektrisk tenning i Kings Bay. Dette var i samsvar med det bedriftens folk ga uttrykk for i 1953 (sitert av kommisjonen).

Etter at man begynte med strossedrift, gikk man delvis over til luntetennning på strossene. En vesentlig årsak til dette var av sikkerhetsmessig art. Forbygningen ble langt mer skadet ved elektrisk tenning.

Dette forhold fortsatte i årene utover. Dette var et åpent forhold og det ble aldri fra grubeledelsens side gjort noe forsøk på å skjule dette. Dette bevises best ved den ting at da arbeidstilsynets ingeniør Winsnes arbeidet i gruben en uke sommeren 1960, ble det anvendt luntetennning på det samme arbeidslaget. At bergmesteren kjente til forholdet helt fra 1957, er på det rene, (jfr. rapporten S. 20). Det er da et viktig spørsmål om forholdet til bergmesteren lå slik an at Grimsmo oppfattet — og hadde grunn til å oppfatte — denne bergmesterens kjennskap og holdning som en godkjennelse av forholdet. Det må anses å være på det rene at driftsbestyrer Grimsmo på forespørsel fra dir. Borger om luntetennningen, bekreftet at det var i orden med bergmesteren (se bilag 1).

Vi kan videre gi følgende bidrag til å oppklare dette spørsmål: Fra møte med bergmesteren i sikkerhetsnemnda 19. november 1960 er protokollert:

«Det var en del diskusjon om sprengning i kullfløts og om det ble brukt millesek-tendere eller lunte. Bergmesteren påpekte at man måtte være forsiktig med bruk av lunte da sprengfaren var større da.»

Kommisjonen har gjengitt protokollasjoner fra sikkerhetsnemndas møte i andre forbindelser (mot bedriften). Den foran gjengitte protokolltilførsel, som kommisjonen har fått seg forelagt, er imidlertid ikke nevnt i rapporten.

Forholdet omkring Grimsmo's dispensasjonssøknad 13. september 1962 har vi redegjort for under IV. Hvorvidt denne søknad ville blitt innvilget om ikke ulykken hadde inntruffet er et hypotetisk spørsmål.

Det kan være grunn til å påpeke at luntetennning både i gruber av kl. 2 og kl. 3 er avhengig av samtykke fra bergmesteren eller dispensasjon. Estergruben ble i 1959 under tvil klassifisert i kl. 3.

Om anvendelse av luntetennning på strosser

med gjennomgående ventilasjon og lavt gassinhold faktisk medførte noen øket risiko sammenliknet med elektrisk tenning, sett i sammenheng med den erfaring man hadde m.h.t. nedskyting av forbygninger ved elektrisk tenning, skal vi ikke uttale oss om. Våre sakkyndige er beredt til å diskutere dette spørsmål med andre sakkyndige. Uansett vurderingen av risikospørsmålet burde imidlertid forholdet vært bragt i klar orden i forhold til sikkerhetsforskriftene. Vi vil imidlertid tilføye, at som nevnt har det ikke vært noen alvorlig skyteulykke i Kings Bay over en 15 års-periode. Den siste eksplosjonsulykken skyldes ikke skyting, og de tre forutgående eksplosjonsulykker kan ikke føres tilbake til lunte tennning. Etter det foreliggende synes det riktig å gå ut fra at Grimsmo og bergmesteren har vært enige om at luntetennning på strosser med gjennomgående ventilasjon og lavt gassinhold var fullt forsvarlig. Om Direktoratet for arbeidstilsynets holdning til spørsmålet vil vi bare henvisse til rapporten s. 27, der det heter: «Det ble således ikke gitt noe pålegg om bruk av elektrisk tenning og overhodet ikke rettet noen henvendelse til selskapets styre».

b) Skriftlige rapporter.

Det må her skilles mellom de interne rapporter som skal avgis til den ansvarlige grubeingeniør, og de eksterne rapporter som selskapet skal gi til bergmesteren.

Sikkerhetsforskriftene har en rekke mer formelle bestemmelser om skriftlige rapporter som med visse mellomrom skal avgis til den ansvarlige grubeingeniør. Når unntas gassprotokollen og stigerdagboken er denne skriftlige rapportvirksomhet mangelfullt utført. Det er disse interne rapporter Grimsmo omhandler i sitt brev som er gjengitt s. 23 i kommisjonens rapport.

Disse rapporter har to hovedoppgaver: Den ene er å holde driftsbestyreren løpende orientert om forskjellige forhold. At en daglig kontakt med rapportørene og muntlige drøftelser med disse kan gi en bedre orientering enn en kortfattet skriftlig rapport, kan neppe bestrides.

Den annen oppgave er at skriftlige rapporter skal sikre bevis og danne grunnlag for en etterkontroll fra bergmesterens side. Dette er også av betydning, men mindre betydningsfullt når det gjelder å bedømme sikkerheten ved den daglige drift. Vi synes kommisjonen tar meget sterkt i når den karakteriserer Grimsmo's oppfatning slik (s. 23). «Dette er etter kommisjonens oppfatning uttrykk for en fundamentalt feilaktig oppfatning av den betydning påbudet om skriftlige rapporter har.»

Bergmesteren har, såvidt vi kjenner til, ikke etterlyst eller påtalt manglende skriftlige interne rapporter.

Når det gjelder de eksterne rapporter, skal ifølge forskriftene følgende oppgaver sendes bergmesteren:

Pkt. 5: Driftsplan for de følgende 12 måneder (innen 1. juni).

Pkt. 46: Kopi av forbyggingsreglene for arbeidsstedene.

Pkt. 76: Melding om årlig kontrollmålinger av oxygen- og kuldiodsyddinnholdet i grubeluften (innen 1. juni).

Pkt. 99: Kopi av rapporter om prøvetaking av kullstøv (innen 1. juli).

Kommisjonen uttaler (s. 24): «Det er også åpenbart at Arbeidstilsynet har vært uten kjennskap til viktige forhold fordi skriftlige rapporter mangler. Således medlå ikke bergmesterens årsrapport for 1961 rapport fra selskapet om de påbudte analyser av kullstøv.»

Det er riktig at den sistnevnte rapport ikke vedlå, av den enkle grunn at slike prøver ikke var tatt. Og det gjaldt ikke bare for 1961, men for hele driftsperioden forut. Hvilke andre viktige forhold Arbeidstilsynet ikke kjente til p.g.a. manglende skriftlige rapporter kjenner ikke styret til, og er heller ikke oppgitt av kommisjonen.

Når det gjelder oppgavene for 1962 vises til opplysningene foran under IV, 4, og spesielt Grimsmo's brev av 19. september 1962. (Som kommisjonen ikke har gjengitt.)

Kommisjonen uttaler (s. 23) i forbindelse med manglende skriftlige rapporter at dette også kan tas «som et tegn på at selskapet ikke har tillagt sikkerhetsspørsmålene den rette vekt». Det er ikke styrets oppgave å gi noe forsvar for driftsbestyrer, bergmester og Arbeidstilsyn for eventuell manglende interesse for skriftlige rapporter. Dog vil vi bemerke, at det er ikke de skriftlige rapporter i seg selv som sikrer arbeidsforholdene i gruben, men det som daglig foretas på arbeidsplassen, og tilsynet og kontrollen med dette. Det er således en beklagelig feil at det ikke er foretatt de foreskrevne prøver av kullstøv. Dette måtte føre til at skriftlig rapport om slik prøvetaking ikke kunne sendes bergmesteren. Men nettopp den ting at disse rapporter ikke forelå i hele driftsperioden, la grubeledelsens vurdering åpent i dagen, og ga foranledning til inngrep fra kontrollmyndighetene om forholdet på det daværende tidspunkt ble tillagt betydning.

4. Opplæring av arbeidere.

I tilknytning til kommisjonens bemerkninger skal her tilføyes:

Bedriften har ikke hatt vanskeligheter med å få grubearbeidere. De aller fleste som ar-

beidet i gruben hadde erfaring fra kullgrubearbeide, i Kings Bay eller fra Longyearbyen, eller begge steder fra. Ved å gå gjennom bilag 23 til den første undersøkelseskommissjonsrapport vil en få en bekreftelse på dette. Styret har vært fullt klar over betydningen av å ha en fast og øvet bemanning av habile grubearbeidere, og vi har ofte drøftet dette spørsmål med driftsbestyreren. Det har slått oss hvilken inngående personalkjennskap Grimsmo satt inne med, og han var omhyggelig ved nyansettelser. Når uerfarne folk ble satt inn i grubearbeidet, ble de alltid satt i lag med erfarne grubefolk. Dette at selskapet i så stor utstrekning hadde erfarne grubearbeidere med lang praksis etter Svalbardforhold, og som trivdes i Ny-Ålesund, var en stor fordel og betryggelse.

5.

Som foran omtalt, har det i det daglige rutinearbeid forekommet feil i forhold til visse bestemmelser i sikkerhetsforskriftene. Vi har påpekt at slike feil ikke påviselig har resultert i noen alvorlige skyteulykker eller andre ulykker over en lang driftsperiode. Det er ikke vår oppgave å fordele ansvaret for slike feil, men skal bare bemerke, at dette sikkert ikke er den eneste arbeidsplass hvor slike ting forekommer i forhold til forskrifter og instruksjoner. Alle pålegg som bergmesteren og den stedlige sikkerhetsnemnd har gitt, er oppfylt. Om luntettening har vi redegjort foran.

Det er heller ikke styrets oppgave å fordele ansvaret for manglende skriftlige rapporter. Om den reelle betydning av slike rapporter sett i sammenheng med det som er praktisert, viser vi til det som er drøftet foran.

Når spørsmålet om muligheten for kullstøveksplasjon nå er reist, og en slik eksplosjon av kommisjonen er fastslått som et faktum, uten at avgjørende bevis foreligger, må styret ut fra den etterfølgende situasjon sterkt beklage at bedriften ikke tok kullstøvprøver og at heller ikke slike prøver spesielt er etterlyst av de kontrollerende instanser. Dette er etter styrets oppfatning det sentrale punkt, og dette gjør det så viktig at spørsmålet om kullstøveksplasjon blir undersøkt med full grundighet.

Avsluttende bemerkninger.

Styret må beklage at det har fått så knapp tid til rådighet av hensyn til en fastsatt frist for en melding til Stortinget. Dette har bl.a. medført at vi må avgi vår uttalelse uten at vi har hatt anledning til å drøfte saken med driftsbestyrer Grimsmo, og på et tidspunkt da Grimsmo heller ikke har fått anledning til å kommentere denne, og at vi ikke

har fått tid til å forelegge viktige punkter for eksperter.

Det kan reises spørsmål hvorvidt det var heldig at kommisjonen fikk en så omfattende oppgave som å søke å bringe årsaken til ulykken på det rene, undersøke om det fra bedriften eller offentlig myndighet er utvist kritikkverdige forhold, vurdere hvilken betydning slike forhold kan ha hatt for ulykken, samt i tillegg hertil å vurdere endring i forskrifter og avvergende tiltak.

For å kunne avgi en tilstrekkelig begrunnet uttalelse om alle disse vanskelige spørsmål, måtte det stilles meget store krav til kommisjonens tid, kompetanse og sakkunnskap på forskjellige områder.

Vi må også stille spørsmål til den måten opplysningene er skaffet tilveie på. Styrets medlemmer ble stillet en del spørsmål på engelsk, praktisk talt alle fra kommisjonens medlem, Mr. Hoyle. Professor Velzeboer ble avhørt etter vår anmodning, men også utelukkende i spørsmålsform, og kommisjonen syntes lite interessert i å få hans vurderinger. En del misforståelser kunne vært unngått, om de personer det angikk hadde blitt spurt om saksforholdet. Vi har også nå bragt i erfaring at de protokollerte vitneforklaringer fra den foreløpige undersøkelseskomisjon (bilag 23) ikke forelå for kommisjonen i en fullstendig engelsk oversettelse. Det ville være av betydelig interesse å få kjennskap til hva som er vanlig i internasjonal praksis i liknende saker.

Vi har dokumentert at kommisjonen på enkelte punkter har bygget på uriktige faktiske forhold. Vi har dokumentert at kommisjonen har unnlatt å ta med ting som er av betydning. Vi mener å ha dokumentert at kommisjonen tildels har benyttet bevisstoffet på en ensidig måte i sine slutninger. Vi mener også at kommisjonen har fastslått ting som bygger på antakelser, men ikke på bevis. Dette gjelder således det viktige spørsmål hvorvidt det har funnet sted en kullstøveksplasjon.

Som nevnt i innledningen har styret hatt all grunn til å gå nøye igjennom sin vurdering og sine disposisjoner i sin funksjonstid. Vi finner fremdeles ikke noe grunnlag for selvbebreidelse og for objektiv kritikk.

Ut fra en ettervurdering kan det vel i denne sak — som i de fleste livets forhold — hevdes at der er saker som styret burde ha behandlet annerledes. Det er videre påvist at det er gjort visse feil i forhold til sikkerhetsforskriftene på arbeidsplassen i Ny-Ålesund. Men vi er overbevist om at disse feil ikke

skyldes en likegyldig innstilling til sikkerhetsforholdene, men en faktisk vurdering av den reelle risiko og betydning.

Det bilde en utenforstående må få ved å lese kommisjonens rapport, stemmer ikke med vår oppfatning. Etter rapporten må en få inntrykk av en bedrift, der de sikkerhetsmessige forhold ikke har vært viet den fornødne interesse, hverken fra styrets, administrasjonens og arbeidernes side. Man må videre få det inntrykk at bedriften ikke hadde en tilstrekkelig kvalifisert og kompetent administrativ ledelse i Oslo og i Ny-Ålesund. Om vårt syn på dette viser vi til det som er anført foran, særlig under IV, VI og VIII. Vi har ingen grunn til å tvile på at bergmesteren har vært av samme oppfatning, ut fra sitt inngående kjennskap til driftsforhold og personer. Det kan således ikke være den minste tvil om at driftsbestyreren og bergmesteren begge har vært av den overbevisning at gruben ble drevet på en fullt ut forsvarlig måte sikkerhetsmessig sett. Men som mange av det praktiske livs menn har de vel vært mere opptatt av realitetene i gruben enn av den formelle oppfyllelse av visse bestemmelser. De kan ha feilet i sin vurdering av enkelte ting. Og mangelfulle rapporter kan anvendes mot dem i den foreliggende situasjon.

Ingen er mer interessert enn styret i at de faktiske forhold blir bragt på det rene. Men vi er like sterkt interessert i at styrets og administrasjonens forhold blir riktige og rettferdig vurdert, både som ledd i en samlet vurdering av sikkerhetsforholdene, og spesielt i forhold til eksplosjonsulykken. — Dette har vært rettesnoren for denne vår uttalelse.

Vi må forlange at saksforholdet i sin helhet blir gjenstand for granskning i rettslige former, med den nødvendige sakkyndige vurdering av eksperter på eksplosjonsulykker i kullgruber i utlandet.

Styret står ved sitt ansvar, og vi har full tillit til at billedet vil se annerledes ut når en fullstendig rettslig granskning er avsluttet.

Oslo, 4. juli 1963.

I Styret for Kings Bay Kull Comp. A/S

Ludvig Larssen Karl Skjerdal Odd Berg

Bilag 1: Direktør Finn Bogers redegjørelse, datert 4. juli 1963.

Bilag 2: Sammendrag av professor Velzeboers årsrapporter til styret, for såvidt spesielt angår de sikkerhetsmessige forhold.

Bilag 1.

Direktør Finn Boger's bemerkninger til Granskingskommisjonens rapport.

Side 3.

Mitt navn mangler i oppgaven over personer innkalt til å møte for Granskingskommisjonen.

Side 6.

Jeg gjorde Kommisjonen oppmerksom på at jeg ikke hadde vært nede i gruben siden 1959 da jeg på forsommeren 1950 pådro meg en kne-skade.

Side 15—16.

Jeg blir her bebreidet for at det aldri kom noen reaksjon fra selskapet, og at jeg ikke forela utkastene for Styret. Hertil må bemerkes at utkast 4 ble forelagt Styret på møte den 8. januar 1957 hvor det ble besluttet at hovedkontoret og grubekontoret skulle gjennomgå utkastet. Driftsbestyrer Grimsmo har under sitt opphold ved hovedkontoret mai/juni 1957 gjennomgått utkastet og gitt sin påtegning «Intet å bemerke» på brev av 29. mai 1957 fra Arbeidstilsynet.

Arbeidstilsynet sier selv i sitt brev av 29. mai 1957 at hvis det ikke kommer noen bemerkninger må utkastet ansees som godkjent og dermed skulle jo saken være klar. Jeg har imidlertid over telefonen bekreftet at utkastet kunne ansees godkjent når det ikke kom noen bemerkninger fra vår side. Jeg kan imidlertid nu ikke angi når det skjedde eller hvem jeg talte med.

Det er anført i rapporten at selskapet har inntatt en fullstendig passiv holdning, og at dette i og for seg er forbausende da det kunne bli tale om sikkerhetstiltak av avgjørende betydning for selve spørsmålet om fortsatt drift av grubene i Ny-Alesund. Dette skulle jo gå ut på at selskapet satte sikkerheten fremfor fortsatt drift og kan vel ikke bebreides oss. Vi vil imidlertid fremholde at vi intet hadde å bemerke til «Utkast nr. 4» og heller ikke til de senere utkast, men når det gjelder spørsmålet om fortsatt drift på grunn av sikkerhetsbestemmelsene, så må dette være en sammenblanding med forholdene for Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, som hele tiden gikk hardt imot de foreslåtte bestemmelser angående begrensingen i bruk av trolley-lokomotiver og anvendelse av elektrisk tenning ved skyting på strosser, da dette kunne bli av avgjørende betydning for fortsatt drift. Såvidt meg bekjent er det her gitt dispensasjon for elektrisk tenning.

Jeg vil også nevne at jeg har sendt såvel Arbeidstilsynet som grubekontoret fotostat-

kopier av rapporter over grubeeksplosjoner gjengitt i utenlandske fag-tidsskrifter, likeså har jeg innhentet opplysninger fra Bureau of Mines, U.S.A., angående sikkerhetsforhold i kullgruber, og disse opplysninger er også tilstillet såvel Arbeidstilsynet som grubekontoret. Dette skulle ikke tyde på en passiv innstilling fra min side til sikkerhetsproblemene.

Selskapet gikk fra begynnelsen av fullt inn for elektrisk tenning, men når det senere oppstår vanskeligheter må det være tillatt å endre oppfatning. Med hensyn til samarbeidet henvises til bergmester Welde's uttalelse om at dette har vært det beste hele tiden.

Side 17—18.

I forbindelse med grubeledelsen anføres i rapporten at tross de sterke advarsler som selskapet hadde fått fra tidligere kommisjoner, «drev man først vinteren 1961—62 med en produksjon av 110.000 tonn, og man påbegynte sesongen 1962—63 med en planlagt produksjonsøkning til hele 200.000 tonn med bare en grubeingeniør».

Kommisjonen er blitt gjort oppmerksom på at ingeniør Almar Johansen måtte reise ned i november 1961 på grunn av hustruens sykdom, og det er da innlysende at man ikke kunne få ansatt en grubeingeniør for oppreise i 1961. Vi har videre meddelt Kommisjonen at det viste seg umulig å få ansatt en grubeingeniør i løpet av sommeren 1962, og jeg synes derfor at Kommisjonens kritikk har fått en underlig form.

Side 19.

Kommisjonen anfører: «Sommeren 1961 hadde bergmester Welde og ingeniør Winsnes en konferanse med direktør Boger som også ble gjort oppmerksom på forholdet. (anvendelse av luntetenning).» Dette er ikke riktig. Under samtalen falt ordene slik at det kunne være tvil om det ble brukt luntetenning, og jeg sa da noe slikt som at det er da kjent at det blir brukt luntetenning. Ingeniør Winsnes sa da til bergmester Welde: «Dette har du ikke lov til.» Bergmester Welde svarte ikke, og saken ble ikke drøftet mere.

Det står videre i rapporten at «Direktør Boger har således i tillegg til at han i 1961 og 1962 hadde fått meddelt fra ingeniør Winsnes at man i strid med forskriftene brukte luntetennere, også kjente til det antall tennere av de to typer som ble sendt til Ny-Alesund, fordi det var han som hvert år besørget innkjøpet.» Jeg forstår ikke hensikten med denne anførsel — «også kjente til det antall tennere av de to typer som ble sendt til Ny-Alesund». Hva galt kan det være i det?

Det anføres videre nederst på side 19: «Da

ingeniør Mikalsen skulle tiltre som fungerende bergmester høsten 1962, introduserte ingeniør Winsnes ham hos direktør Boger. Ingeniør Winsnes påpekte igjen det han hadde iaktatt i 1960 og ga uttrykk for at luntetemming fremdeles ble benyttet. Direktør Boger svarte ikke på dette». Hertil skal bemerkes at vi under dette møte drøftet forskjellige ting uten at jeg nu kan angi nøyaktig hva som ble drøftet. Jeg tror ikke at skytingen ble nevnt i det hele tatt, men jeg husker jeg sa til ingeniør Mikalsen at De tar vel opp disse ting med Grimsmo når De kommer opp, og dette bekreftet han. På dette møte kom ingeniør Winsnes også inn på brevet fra Arbeidstilsynet av 14. august 1962 til Styrets formann, og sa at det var ingen alvorlige klager han hadde, men han hadde brukt stor-kanonen for å vekke opp Grimsmo.

Jeg forstår imidlertid ikke at Kommisjonen kan rette noen bebreidelse mot meg for at ikke jeg har tatt opp denne sak innen selskapet. Hadde det foreligget skriftlig klage fra Arbeidstilsynet over visse forhold, så hadde jeg selvsagt gjort selskapets styre oppmerksom på forholdet.

Side 20.

Beskyldningen om at jeg ikke overleverte Styrets formann Arbeidstilsynets brev av 14. august 1962, som var stilet til ham, men istedet oversendte brevet straks til bestyrer Grimsmo i Ny-Alesund, er det rene oppspinn. Brevet, som av Arbeidstilsynet var adressert til Styrets formann, ble selvfølgelig av postvesenet sendt til departementsråd Skjerdal. Det videre forløp med dette brev er at Styrets formann oversender det til hovedkontoret, som sender brevet videre til grubekontoret. Grubekontoret svar sendes til hovedkontoret og avskrift av dette ble sendt til Arbeidstilsynet av hovedkontoret.

Det er uforståelig for meg hvordan Granskningskommisjonen er kommet til at Arbeidstilsynets brev av 14. august 1962 til Styrets formann ble underslått av meg. Kommisjonen benytter dette til å fastslå at det må være noe galt med selskapets forretningsorden, men etter min mening tyder det mer på at det må være noe galt med Kommisjonens forretningsorden.

Side 21.

Arbeidstilsynet anfører at den under ingen omstendighet ville ha gitt en slik dispensasjon fra sprengningsbestemmelsene, og «man kan spørre seg selv hvorfor bedriften nå i høst søkte om dispensasjon til å benytte en tenningsmetode som tydeligvis er blitt benyttet i lengre tid. Svaret herpå synes enkelt». — Det var vel bedre om Arbeidstilsynet spurte seg

selv om hvorfor ikke ansøkingen om dispensasjon ble avslått omgående.

Kommisjonen slutter seg til Arbeidstilsynets syn på saken og konstaterer at man (Grimsmo og Boger) visste at det ble brukt en tenningsmetode som var i strid med sikkerhetsforskriftene og skyndte seg med å søke om dispensasjon etter mottagelsen av Arbeidstilsynets brev av 14. august 1962. Jeg skjønner ikke hvorfor Kommisjonen blander meg opp i dette, jeg har ikke søkt om noen dispensasjon. Jeg har fortalt Kommisjonen at jeg visste at det ble brukt luntetemming, hvilket jeg hadde sett av bestillingene fra grubekontoret, og jeg hadde tatt saken opp med Grimsmo som bekreftet at det var i orden med bergmesteren. At bergmester Welde hadde kjennskap til at det foregikk skyting med luntetemming fremgår jo klart av Kommisjonens rapport, side 20.

Det er videre klart at bergmester Welde av grubekontoret har fått de årlige oppgaver over innkjøp, forbruk og beholdning av sprengstoff og olje, og det fremgår tydelig av disse oppgaver hva det er brukt av de forskjellige sorter sprengstoff, knall, lunte og luntetennere i årets løp.

Det kan fastslås at bergmester Welde har hatt kjennskap til luntetemmingen hele tiden, og at Arbeidstilsynet ble kjent med forholdet i 1960. Jeg har gått ut fra at forholdet var godkjent av bergmesteren og tok nærmest uttalelsen av ingeniør Winsnes om at «Dette har du ikke lov til» (forrige side), som en bekreftelse på at bergmesteren hadde gitt dispensasjon til grubekontoret, men ikke hadde ordnet saken med Arbeidstilsynet.

Jeg finner det derfor ganske påfallende at Kommisjonen anvender dette mot meg når det er godtgjort at både Arbeidstilsynet og bergmesteren visste om forholdet. Jeg måtte gå ut fra at Arbeidstilsynet ville gi bergmester Welde de nødvendige instruksjoner når det var bekjent med forholdet, men når dette ikke er gjort, og at det heller ikke kom omgående avslag på søknaden om dispensasjon, så kan vel ikke Arbeidstilsynet ha betraktet saken så alvorlig.

Side 22.

Det er riktig som anført at jeg hadde besøk av bergmester Welde og ingeniør Winsnes angående et nytt tysk sprengstoff i klasse 3 og jeg kunne meddele herrerne at vi allerede hadde bestilt et lite prøveparti. Det ble ikke nevnt noe om forladningens størrelse på dette møte, men som foran nevnt (forrige side) ble skytingen berørt. Jeg kan heller ikke tenke meg at bergmester Welde ville ha påtalt utilstrekkelige forladninger overfor meg i stedet for driftsbestyrer Grimsmo.

I forbindelse med møte den 9. oktober 1962 med ingeniørene Mikalsen og Winsnes blir det anført «at ingeniør Winsnes påpekte igjen det han hadde iaktatt i 1960, og ga uttrykk for mistanke om at luntetening fremdeles ble benyttet og at man fortsatt brukte for korte forladninger. Direktør Boger svarte ikke på dette». Som jeg har anført på forrige side ble forskjellige ting drøftet, og ingeniør Mikalsen lovet å se på disse når han kom opp. Jeg forstår ikke hvorfor Kommisjonen tar inn disse uttalelser fra ingeniør Winsnes og retter kritikk mot meg. Hvorfor forlanger ikke Arbeidstilsynet at bergmesteren undersøker forholdet. Gangen i kontrollen må jo være at bergmesteren gir grube-ledelsen pålegg om utførelse av sikringstiltak han finner nødvendige og hvis disse ikke blir utført rapporterer han saken til Arbeidstilsynet, som så igjen vil ta saken opp med vårt styre. Bortsett fra før omtalte brev fra Arbeidstilsynet av 14. august 1962, som ble sendt direkte til Styrets formann, foreligger ingen slike henvendelser fra Arbeidstilsynet.

Side 25.

Kommisjonen kommer her igjen flere ganger inn på brevet til Styrets formann fra Arbeidstilsynet som jeg skulle ha underslått. Jeg henviser til hva jeg har anført foran herom, men vil ikke unnlate å påpeke med hvilken nidkjærhet Kommisjonen forfølger denne påstand som savner et hvert grunnlag. Når det anføres at det må være «en svikt i administrasjonen når det ikke lykkes Direktoratet for Arbeidstilsynet å nå frem til selskapets Styre», og videre «Som nevnt havnet brevet allikevel hos direktør Boger som unnlot å bringe det til Styrets kunnskap», så må en gå ut fra at Kommisjonen har et sikkert grunnlag å holde seg til for sine beskyldninger. I rapporten står det (side 20) at brevet til Styrets formann personlig — ble mottatt på hovedkontoret i Oslo, men ble, etter det som er opplyst, ikke overlevert ham. Jeg vet ikke hvem Kommisjonen har denne opplysning fra, men en skulle tro at en så alvorlig beskyldning ble undersøkt grundig før den ble godtatt av Kommisjonen. Kommisjonen kunne f.eks. ha spurt meg så hadde jeg sluppet å være førstesidestoff i landets aviser som mannen som underslår sikringsbestemmelsene.

Oslo, 4. juli 1963.

Finn Boger.

Bilag 2.

Oversettelse av Rapport angående sikkerheten i Kings Bay Kull Comp. A/S grube i Ny Alesund, v/professor P. Th. Velzeboer.

Inspeksjoner av grubeinstallasjonene i alminnelighet samt av arbeidene under jorden er blitt utført regelmessig av meg ved hvert av mine besøk i Kings Bays kullgrube i Ny Alesund. Alle mine iakttagelser er innbefattet i årlige rapporter siden begynnelsen av nevnte inspeksjoner, d.v.s. siden 1956. Fra nevnte rapporter gjengis nedenfor angående sikkerhetsaspektene:

1956.

«Metanutviklingen pr. tonn uttatt kull vil vise seg meget lav ved full produksjon, men et adekvat ventilasjonssystem må opprettholdes til enhver tid, overalt hvor der arbeides for å forhindre akkumulering av farlige gasser. Vedlikeholdet av grubegangene var bra, med undtagelse av hovedsjakten, men spesielt hva sistnevnte angår, må standarden av vedlikeholdet forbedres. Brytingen av kullene foregikk ved skyting i fast stuff, øyensynlig med gode resultater. Forbygning av tak i grubegangene ble gjort ved hjelp av treprops uten tverligger. Bare små bordbiter ble brukt som mellomlag mellom props og heng (tak), og i almindelighet var dette tilfredsstillende.»

Der var ingen annen bemerkning til sikkerhetsaspektene.

1957.

«I løpet av det foregående år er der i gruben gjort tilfredsstillende fremskritt både med hensyn til ventilasjon, oppfaring og vedlikeholdsstandard. I løpet av det foregående år er der gjort stor fremgang under grunnen. Ventilasjonen er betraktelig forbedret, skjønt der fremdeles gjenstår meget å gjøre i Sjakt III, slikt som fjerning av taknedfall og redusering av luftmotstand.»

Der var ingen annen henvisning med hensyn til sikkerhetsaspektene.

1958.

«Enhver anstrengelse bør gjøres for å opprettholde ventilasjonen i dens nuværende, tilfredsstillende forfatning. Størrelsen av den fremgang som ble oppnådd i årene 1956—57, er blitt meget vel opprettholdt i løpet av det foregående år. Ventilasjonen er blitt ytterligere forbedret. Transportheisen er blitt forbedret ved anvendelse av en ny vinsj, sammen med utstrakt reparasjon av sjakttransportanlegget.»

Der var ingen annen anførsel angående sikkerhetsaspektene.

1959.

«Ved avbyggingen av tykke kull-lag bør der utvises spesiell forsiktighet for å undgå ansamling av metan. Ventilasjonen er fremdeles tilfredsstillende, selvom oppvarmingen av inntaksluften har forårsaket en del lokalt vedlikehold av hovedinntaksåren som følge av tining i hengen (tak). En annen ting, som kunne ha forårsaket vanskeligheter, var luftansamling, spesielt i høye og rommelige steder. Der har ikke vært noe tilfelle av nevnte art i løpet av det siste år, og undersøkelser utført i løpet av sommeren bekreftet dens fravær enn videre.»

Der var ingen annen bemerkning med hensyn til sikkerhetsaspektene.

1960.

«I løpet av 1959—1960 ble der gjort jevn fremgang. Vedlikeholdstilstanden i hovedgangene er så god som en kan vente seg den i en gammel grube, spesielt på de dypere nivå. Ventilasjonen har nådd sin, hva nu er alminnelig, høye standard, og der er ingen tegn til metanansamling i de tykke kull-lag.»

Ingen ytterligere bemerkning til sikkerhetsaspektene.

1961.

«Når man trekker seg tilbake fra den gamle grube, bør der vies spesiell oppmerksomhet på muligheten for sammenrasing av større, avbygde områder, hvorved plutselig økning i vannstand og metan kan forårsakes. Spesiell forsiktighet bør utvises for å forhindre metanansamling under tak i høye og trange ganger. Aspektene av den tilgrensende overskyvning, som man ved sommerens slutt ennå ikke hadde fått kontakt med, er en av de hovedfaktorer som har forårsaket, at situasjonen under dagen ikke er så god, som man kunne ønske seg den. Dette har intet å gjøre med sikkerhetsaspektene for arbeidene under dagen, som absolutt er av meget høy standard, men det har mer å si med hensyn til vanlig vedlikehold og planlegging for fremtidig avbygging. Den høye ventilasjonsstandard er vedlikeholdt, men forsiktighet bør utvises i forbindelse med sekundær-ventilasjonen. Spesielt når man trekker seg tilbake, må man huske på at det som kan hende med vann, kan også hende med metan i avbygde områder.»

Der var ingen ytterligere bemerkning til sikkerhetsaspektene.

1962.

«Som det klart fremgår av sitat fra årlige rapporter, har jeg vært spesielt oppmerksom på faren for metanansamling under tak. Så snart mektige kull-lag var nådd, har jeg alltid

undersøkt de høye steder med henblikk på metanakkumulering under tak, men aldri funnet mer enn 0,2 pst. metan. Den annen fare, resirkulasjon av uren luft som følge av gal posisjon eller overkapasitet av hjelpeviften i ventilasjonssystem, har, så vidt jeg er oppmerksom på, ledelsens og stigernes fulle oppmerksomhet. Personlig har jeg aldri kommet over en resirkulasjons hjelpevifte. Luftstrømmingene i grubegangene var ikke særlig sterke, men helt adekvate, sett på bakgrunn av ikke-tilstedeværelse av metan i returluften, og i betraktning av at der ikke eksisterte metanansamlinger under tak. Ventilasjonsdører og ventilasjonsskjermmer, laget av tunge gummibelter, var tilstrekkelige og selvlukkende. Med hensyn til ventilasjon vil jeg si, at ledelsen alltid var på høyde med det beste, hvilket også fremgår derav, at der ikke ble anskaffet noe ringere enn Rikan Keiki metanmeter. Etter begynnelsesperioden 1956—57, da gruben ble satt i stand, hva vedlikehold, transportanordninger og oppfaring angår, gjorde mettede kullmarkeder det umulig å gjennomføre den planlagte produksjon. Dessuten ble situasjonen ytterligere komplisert ved det faktum, at kullreserverne strakte seg langt utenfor den opprinnelige antagelse, såvel i vestlig retning som mot overskyvningen. Dette resulterte i åpning og klargjøring for avbygging av flere grubeganger enn nødvendig på det tidspunkt, men dette ble mer et vedlikeholdsspørsmål enn øket ventilasjonsrisiko. Ventilasjonen var fremdeles mer enn tilstrekkelig. Hvor denne overskyvning opprindelig var antatt å bli påtruffet, økte kullgangen i Esterfløtsen betraktelig i mektighet, slik at mektigheter på 6—7 m ikke var noen undtagelse. Tross den begrensede, faglige arbeidskraft som var forhånden, var takforbyggingen i de høye rom så god, som man kan vente seg den, og i almindelighet var arbeidet i disse mektige deler av gruben ikke mer risikabel enn andre steder i verden under tilsvarende forhold.

Brytingen av kullene ble foretatt ved skyting i fast stoff. En hvilkensomhelst underkuttingsmetode ville være dømt til å mislykkes samt å medføre en betraktelig risiko på grunn av de forhold som eksisterer fra naturens side i Kings Bay kullgrube. Sprengningen ble utført med sikkerhetssprengstoff, tildels av ion-utviklingstypen, som nylig er blitt perfektjonert i overensstemmelse med direktiver fra de Hollandske Statsgruber. Etter min mening er det ikke forbundet med noen risiko å anvende sikkerhetssprengstoff ved skyting i fast stoff, slik som praktisert i Ny Alesund. Ved mine inspeksjoner har jeg alltid funnet kullgangene våte helt igjennom — i den forstand som fastlagt i British Coal Mines Act 1954, og følgelig

har jeg aldri insistert på prøvetagning av støv eller stenstøvning. Eksplosjonen må ha hatt et betraktelig kvantum av hurtig tilstedekomende eksplosiv luftblanding og en årsak til antendelse. Flere årsaker kan tenkes, men i lys av tidligere erfaring er det ingen av dem som

kan gi en fyldegjørende forklaring, og jeg frykter at man aldri vil få det riktige svar, undtagen man finner eksplosjonens hjerte, og forutsetter da at det ikke er blitt ødelagt til ugjenkjennelighet.

Sign.: *P. Th. Velzeboer.*

